

Wetsontwerp Verzekering van het beschikbaar blijven van goederen, enz.

Algemeen. Van zeer veel belang achten vele leden de vraag of deze wet in werking kan treden, zonder dat de staat van oorlog of oorlogsgevaar is afgekondigd.

Vele andere leden waren van oordeel, dat de wijziging van de Algemene Vorderingenwet 1939 had behoren gereed te zijn, omdat niets zo storend inwerkt op de noodzakelijke voorbereidingen als wijzigingen in de wettelijke voorschriften. Zij achtten dit te meer noodzakelijk wegens de onoverzichtelijkheid van de materie; naast de bevoegdheid van een viertal Ministers staat die van de Ministers van Oorlog en die van Marine in het belang der landsverdediging en de preparatoire maatregelen krachtens een tiental bijzondere wettelijke regelingen.

Ook tegen dit ontwerp worden, aldus betoogden verschillende leden, in gemeentelijke kring zeer ernstige bedenkingen gekoesterd. In dit voorstel ontbreekt het zo noodzakelijke overleg met de burgemeester in tal van gevallen volkomen. Tal van ambtenaren — hier zal het immers in de praktijk op neerkomen — zullen allerlei maatregelen, enz. nemen, waarvan de burgemeester volkomen onkundig wordt gelaten, omdat het wetsontwerp zelfs niet voorschrijft, dat de burgemeester daarvan in kennis dient te worden gesteld.

Zeer ernstige bezwaren hadden vele leden tegen het bepaalde in artikel 11, dat een regeling geeft in zake het binnentreden van woningen en zo, dat iedere hulpofficier van justitie de vereiste machtiging daartoe kan afgeven. Dit is een in ons recht tot dusverre niet voorkomende figuur en het is de vraag of dit wel met de Grondwet is te rijmen, aangezien deze bepaalt, dat zulks alleen kan geschieden krachtens een bijzondere of algemene last van een macht door de wet aangegeven. Van een door de wet aangewezen macht is naar het gevoelen dezer leden in dit geval geen sprake meer, wanneer er op wordt gelet aan wie hier deze ingrijpende bevoegdheid wordt verleend. Overigens moge ook hier worden verwezen naar hetgeen ter zake hiervoor bij artikel 29 van het wetsontwerp bescherming bevolking werd opgemerkt.

Artikel 2. Bepaalt de Regering of een Minister, dat er oorlogsgevaar bestaat, zo vroegen vele leden. Moet hier geen bekrachtiging door de Staten-Generaal plaats vinden? Bij verschillende leden was de vraag gerezen of in het 2de lid van artikel 2 tussen de woorden „tijd” en „waarop” niet moet worden ingevoegd „en de wijze”.

Dient in lid 3 geen uitzondering te worden gemaakt voor spoedeisende gevallen? (Vgl. artikel 4, lid 2). Is het voorts niet gewenst de „overeenstemming” in lid 3 te doen vervangen door „overleg”? De Memorie van Toelichting no. 5 zegt op blz. 20, dat de bescherming van de bevolking evenals de militaire verdediging gericht is op de nationale verdediging. Is het daarom niet juist in lid 6 in plaats van „landsverdediging” te stellen „militaire verdediging”?

Verschiedende leden wezen op de moeilijkheid, welke de gemeentebesturen ondervinden bij het zoeken van een geschikte commandopost. Van Regeringswege wordt nl. in overweging gegeven een deel van een gebouw te huren voor de onderbrenging van de verbinding-apparatuur, met de bedoeling in tijden van oorlog, oorlogsgevaar, daaraan verwante of daarmee verband houdende omstandigheden, het gehele gebouw te vorderen. Bij deze gang van zaken is het gemeentebestuur geheel afhankelijk van de goede wil van de eigenaar van het voor commandopost geschikt geachte gebouw. Aangezien zulks onbevredigend moet worden geacht, vroegen deze leden de mogelijkheden voor toepassing van artikel 2 op dit punt uit te breiden.

Artikel 3. Gevraagd werd waarom de burgemeester geen afschrift ontvangt van het bijzondere bevel.

Artikel 5. Het komt gewenst voor de in lid 1 bedoelde algemene maatregel van bestuur te doen bekrachtigen bij wet.

Artikel 6. De schadeloosstelling wordt in beroep vastgesteld door een commissie, benoemd door de Kroon. Is de samenstelling van deze commissie op deze wijze in overeenstemming met de eisen der rechtszekerheid? Is m.a.w. de onafhankelijkheid van deze instantie tegenover het centrale gezag voldoende verzekerd? Het wilde vele leden voorkomen, dat dit niet het geval is.

Hoe vindt b.v. ontslag plaats van een commissie-lid. Om de commissie geheel onafhankelijk te doen zijn van de administratie, ware, zo meenden vele leden, het rechterlijk element in te schakelen.

Artikel 7. In lid 1 is sprake van „nakoming van het bij of krachtens artikel 2 gegeven bevel”. Juister is te spreken van „het krachtens artikel 2 gegeven bevel” of met het oog op artikel 2, lid 4, van het „bij of krachtens artikel 2 bepaalde”, welke laatste terminologie ook in artikel 9 wordt gebezigd.

Geeft, zo vroegen vele leden, artikel 7 niet de gelegenheid tot het aanstellen van ambtenaren, die allen langs elkaar heen werken en die, zonder dat overleg met de burgemeester nodig is, een onoverzichtelijke situatie kunnen scheppen? Een zelfde opmerking past bij artikel 11. Iedere hulpofficier kan machtiging afgeven tot het binnentreden van woningen.

Artikel 9. Bij de strafbepalingen ontbreekt een bepaling m.b.t. de strafvervolgung, indien het strafbare feit wordt gepleegd door of vanwege een rechtspersoon (Vgl. artikel 32 van wetsontwerp no. 2). Volgens de voorgestelde tekst is ook strafbaar de Minister (of, na een machtiging, de door de Minister aangewezen persoon), die een bevel geeft zonder voorafgaande overeenstemming met de Minister van Economische Zaken.

Artikelen 10 en 11. Heeft de Regering zich rekenschap gegeven van de belangrijke tekstverschillen tussen de artikelen 10 en 11 van het onderhavige ontwerp en de veel onvollediger bepalingen over opsporing in de andere ontwerpen, als (v.z.v. niet ontbrekend) de artikelen 102 en 103 van no. 4 en artikel 22 van wetsontwerp no. 6, welke laatste artikelen ook onderling verschillen vertonen? De bepalingen van de artikelen 10 en 11 komen goeddeels overeen met die van artikel 7. Kortheidshalve zou artikel 10, lid 2, kunnen worden vervangen door: „Het bepaalde in artikel 7, lid 2, is van overeenkomstige toepassing”, terwijl in plaats van artikel 11, leden 3 en 4, zou kunnen worden gesteld: „Het bepaalde in artikel 7, leden 5 en 6, is van overeenkomstige toepassing” (Vgl. artikel 55, lid 2, van wetsontwerp no. 4).

Aldus vastgesteld 10 April 1952.

VERKERK
DASSEN
BEERNINK
RITMEESTER
DE LOOR.

2419 12

MEMORIE VAN ANTWOORD
(Ingezonden 18 April 1952)

Inleiding

Mede namens hun ambtgenoten, die bij deze wetsontwerpen betrokken zijn, veroorloven de ondergetekenden zich het volgende mede te delen.

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening, dat zeer vele leden der Kamer hun waardering hebben willen uiten over de indiening van deze ontwerpen. Inderdaad kan niet worden ontkend, dat tot dusver het ontbreken van een wettelijke grondslag en de daaruit voortvloeiende onzekerheid tot op zekere hoogte moeilijkheden hebben opgeleverd bij de opbouw van de bescherming van de bevolking. Om die reden is dan ook met de indiening der ontwerpen de grootst mogelijke spoed betracht in de verwachting, dat, wanneer de wettelijke grondslag eenmaal gegeven is, aan de voltooiing van hetgeen tot nu toe aan organisatie reeds werd opgebouwd, met voortvarendheid verder kan worden gearbeid.

Anderzijds mag niet uit het oog worden verloren het grote voordeel, dat deze ontwerpen, nu de organisatie reeds eerder ter hand is genomen, mede aan de in de praktijk gebleken behoeften konden worden aangepast. Had men eerst de wettelijke grondslagen ter hand genomen, dan zou een ernstige discongruentie hebben kunnen ontstaan, tengevolge waarvan de feitelijke opbouw wellicht minder ver gevorderd zou zijn, dan nu het geval is. Dat de regeling theoretisch zou zijn opgezet en de praktijk reeds spoedig tot wijziging zou nopen, achten de ondergetekenden dan ook bepaaldelijk niet juist. Ook de opmerking, dat de opzet ingewikkeld zou zijn kunnen zij geenszins onderschrijven. Hoewel de materie zeer uitgebreid is, zijn de organisatie en de bevelvoering in wezen eenvoudig en overzichtelijk. In de periode van opbouw, wanneer zoveel problemen zich aandienen, blijkt dit wellicht minder. Wanneer echter de organisatie voltooid zal zijn en, onverhoopt, in werking zou moeten treden, zal naar het oordeel van de ondergetekenden het optreden bij calamiteiten

teiten, met inbegrip van de hulpverlening, zich langs duidelijke lijnen kunnen voltrekken. Daarbij is het van grote betekenis, dat de burgemeesters, die het gezag uitoefenen een volledig inzicht hebben van wat van de bevelvoerders wordt verwacht. Dat vele burgemeesters bereid zijn bevonden en veelal zelf het initiatief hebben genomen zich op de Stafschool te Barneveld te oriënteren, juichen de ondergetekenden dan ook ten zeerste toe.

Omtrent de gang van zaken bij de gemeentelijke plannen mogen de ondergetekenden verwijzen naar wat zij ter zake in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer met betrekking tot wetsontwerp no. 2215 hebben opgemerkt.

Voorts zij er de aandacht op gevestigd, dat in de overgangstijd de wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen (wet van 23 April 1936, *Stb.* 302) als voorlopige basis heeft gediend; ingevolge de daarin vervatte bepalingen en de op grond daarvan tijdig gegeven richtlijnen behoefde toch voor de overgangstijd weinig twijfel te bestaan nopens de bevoegdheden van de lokale gezagsdragers, de Rijksbijdragen, de vraag of de uitgaven verplichte uitgaven zijn, en de gezagsverhoudingen.

De in het Voorlopig Verslag uitgesproken mening, dat de gang van zaken bij de „burgerlijke verdediging” tot dusverre niet bijster gelukkig zou zijn geweest, zou tot misverstand aanleiding kunnen geven. Bij de onderhavige wetsontwerpen is slechts sprake van die maatregelen, welke ten nauwste verband houden met de bescherming van de bevolking, d.i. blijkens de definitie van ontwerp no. 2 het geheel van niet-militaire maatregelen tot bescherming van de bevolking en haar bezittingen, zomede van de bezittingen van openbare lichamen tegen de onmiddellijke gevolgen van oorlogsgeweld. Dat hierbij veel tijd verloren is gegaan, welke nuttig had kunnen worden gebruikt, achten de ondergetekenden niet in overeenstemming met de feiten. Weliswaar heeft de Kabinetscrisis in 1951 tot enige vertraging geleid, maar wanneer men bedenkt, dat de Coördinatie-Commissie naar werkzaamheden eind Juni 1950 heeft aangevangen en haar uitvoerige eerste rapport inzake het Rijksplan reeds in December 1950 heeft uitgebracht, waarop na diepgaand overleg met de betrokken Ministers, het wetsontwerp no. 2215 begin Juli 1951 bij de Kamer werd ingediend en in aansluiting daaraan vrijwel het gehele complex van wetgevende voorstellen met betrekking tot de onderhavige materie werd ontworpen en ingediend, achten de ondergetekenden de conclusie gerechtvaardigd, dat moeilijk meer had kunnen worden verwacht.

De ondergetekenden zijn zich volledig er van bewust, dat de verdere uitvoering tijd zal vorderen. Daarop is de gehele voorbereiding ingesteld geweest. Thans kan worden voortgebouwd op de hechte grondslagen, die zijn gelegd en die het naar de vaste overtuiging van de ondergetekenden mogelijk maken, wanneer de Staten-Generaal zich met de wetsvoorstellen kunnen verenigen en ook in ander opzicht hun onmisbare steun willen verlenen, de opbouw van wat in vredestand moet worden voltooid, binnen de gestelde tijd tot stand te brengen, derhalve in de voorzomer van 1953. Welke overwegingen geleid hebben tot het verschuiven van de streefdatum moge blijken uit de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Eerste Kamer inzake wetsontwerp no. 2215 (blz. 1, laatste alinea).

Mede op aandrang uit de Kamer is de wijziging in de nomenclatuur aangebracht. De naam „burgerlijke verdediging” is weinig duidelijk en geeft niet voldoende aan de taak van de bevolking in eigen kring de zelfbescherming te verzorgen en hulp aan getroffen te verlenen. De terminologie in andere landen is wisselend. In Engeland spreekt men van „Civil Defence”, in Frankrijk van „Protection Civile” in België van „Burgerlijke Veiligheid”. De gekozen naam heeft het voordeel, dat thans duidelijk uitkomt, dat de bescherming van de bevolking slechts een onderdeel is van de Burgerlijke Verdediging (in ruime zin) t.w.: het gehele complex van maatregelen tot instandhouding van het maatschappelijk leven en de productie in de civiele sector in tijd van oorlog.

De burgerlijke verdediging in ruime zin ressorteert evenwel niet onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken en daarom moeten de ondergetekenden bij de onderhavige wetsontwerpen deze buiten beschouwing laten, voor zover zij niet ten nauwste verband houdt met de bescherming van de bevolking.

Op verschillende punten, voorkomende onder de Inleidende Opmerkingen van het Voorlopig Verslag wordt hierna nader ingegaan.

Algemene beschouwingen

De door verschillende leden uitgesproken voorkeur voor een opbouw, die zich in het eerste stadium voltrekt langs de weg van vrijwillige samenwerking tussen de overheid en de belanghebbenden, wordt door de ondergetekenden gedeeld. Zoals in de Nota inzake de Burgerlijke Verdediging van 19 October 1950 is opgemerkt, is zonder

zelfbescherming geen organisatie denkbaar. De bescherming van de bevolking moet wortelen in het gehele volk en daaruit voortkomen. Om dit te bereiken is nodig enerzijds een duidelijk inzicht bij de bevolking in wat haar mogelijk kan overkomen en anderzijds vertrouwen zowel in de organisatie als in de leiding.

Inzicht en vertrouwen worden niet gegeven door dwangmaatregelen, maar door voorlichting en overreding. De ondergetekenden zijn van mening, dat langs deze weg zeer veel zal kunnen worden bereikt.

Intussen dient rekening te worden gehouden met de mogelijkheid, dat bij de voorbereiding niet allen de nodige medewerking vrijwillig zullen willen verlenen, met als mogelijk gevolg, dat de bescherming van de gehele bevolking hierdoor in gevaar zou worden gebracht. Wanneer, om een voorbeeld te noemen, ter voorbereiding van wat bij het oorlogsbegint noodzakelijk is, in de opbouwfase verduisteringsoefeningen worden gehouden, zouden deze waardeloos kunnen worden gemaakt door gebrek aan medewerking van enkelen. Ook de inrichting van schuilgelegenheden, of althans de gedetailleerde voorbereiding daarvan, zullen in de opbouwfase moeten worden ter hand genomen, wil dit onderdeel van de zelfbescherming tot zijn recht komen, indien onmiddellijk na het uitbreken van een nieuwe oorlog luchtaanvallen op ons land zouden worden gedaan. Zou het niet mogelijk zijn desbetreffende gedragsregels en voorschriften te geven, zolang de staat van paraatheid nog niet is afgekondigd, dan zou de overheid steeds voor de keuze worden gesteld, of te berusten in het uitblijven van voorzieningen, die reeds aanstonds kunnen en moeten worden getroffen, of de staat van paraatheid vroeger te doen ingaan dan wenselijk is met het oog op de steeds geldende eis, dat de normale toestand voor het maatschappelijk leven zolang mogelijk gehandhaafd moet blijven. De Regering meent, mede gelet op de tot dusver opgedane ervaringen, te mogen vertrouwen, dat de belanghebbenden in overgrote meerderheid bereid zullen zijn de nodige medewerking te verlenen, doch Zij acht het daarnaast noodzakelijk, dat ook in het stadium van voorbereiding beschikt wordt over de bevoegdheden, die nodig zijn om te verzekeren, dat bij de afkondiging van de staat van paraatheid ook inderdaad een redelijke mate van paraatheid aanwezig zij. Met richtlijnen alleen kan niet voor het geheel der te treffen voorzieningen worden volstaan.

De maatregelen, voorgeschreven krachtens de gedragsregels en voorschriften bedoeld in de artikelen 5 en 14, komen niet wel voor beroep in aanmerking, omdat het hier immers steeds vragen van doelmatigheid zal betreffen, welke ter beslissing behoren te staan van het gezag, dat verantwoordelijk is voor de doeltreffende organisatie van de bescherming van de bevolking. Bovendien voorkomt artikel 24, lid 2, dat belanghebbenden, voor wat betreft de zelfbescherming, te zwaar zouden worden belast.

Ten aanzien van de artikelen 6 en 23 stellen de ondergetekenden een nieuwe redactie voor, waaromtrent overleg is gepleegd met de centrale organisaties van ondernemers, welke in belangrijke mate aan de bezwaren in het Voorlopig Verslag naar voren gebracht tegemoet komt. Verwezen zij naar de toelichting bij deze artikelen.

Omtrent de met betrekking tot de bescherming van de bevolking door de overige NATO landen genomen of te nemen maatregelen is de regering niet volledig geïnformeerd. Ten aanzien van de verdragspartners van de Westerse Unie, van de Scandinavische landen en van Zwitserland, kan echter gezegd worden, dat de grondslagen van de organisatie van de bescherming van de bevolking dezelfde zijn als in ons land. Hieromtrent vindt, zoals reeds eerder is medegedeeld, een voortdurende uitwisseling van gegevens plaats, terwijl in het kader van de Westerse Unie regelmatig besprekingen worden gevoerd, waarbij de denkbeelden welke in eigen land zijn gerijpt, aan het oordeel van de deskundigen van de andere landen kunnen worden getoetst. De rapporten hieromtrent aan de ondergetekenden uitgebracht tonen aan hoe nuttig en onmisbaar deze besprekingen zijn, onmisbaar vooral omdat in ruime mate geprofiteerd kan worden van ervaringen en onderzoeken bij de bondgenoten, waardoor enerzijds belangrijke kosten voor eigen onderzoeken kunnen worden bespaard en de organisatie sneller tot stand kan komen. De met het oog hierop ten laste van de Begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken gemaakte reis- en verblijfkosten bedroegen:

in 1949 f 1725,37, in 1950 f 1700,21 en in 1951 f 2278,73.

Advertenties in het binnenland zijn van Regeringswege niet geplaatst. Indien met de desbetreffende vraag gedoeld werd op advertenties van de „Stichting tot Bevordering van de Bescherming van de Bevolking” zij opgemerkt, dat deze zich tot dusver beperkt hebben tot enige oproepen voor personeel van het bureau der Stichting. Een vergelijkend onderzoek naar de wetgevende maatregelen in deze landen heeft niet plaats gevonden en zou naar de mening van de ondergetekenden ook weinig zin hebben, omdat de bescherming van de bevolking moet wortelen in het nationale bestuursstelsel met al zijn eigenaardigheden en de desbetreffende wetgeving alleen dan met

vrucht kan worden beoordeeld, wanneer men een volledig inzicht heeft in de staats- en administratief rechtelijke verhoudingen in de andere landen.

De indiening van de onderhavige voorstellen en het omvangrijke voorbereidende organisatorische werk, dat reeds tot stand is gebracht, mogen tot bewijs strekken, dat de Regering zich van de gevaren, welke schuilen in de internationale toestand ten volle bewust is. Terzake zij verwezen naar wat op dit punt werd medegedeeld in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende het wetsontwerp nr. 2215.

In het Voorlopig Verslag werd uitdrukking gegeven aan het gevoel, dat de ontwerpen beheerst worden door een al te centralistische gedachtegang. Teneinde bij de bespreking van de verschillende ontwerpen herhalingen te vermijden, veroorloven zij zich te dezer plaatse nader op dit punt in te gaan.

De bestaande beduchtheid voor al te grote centralisatie betreft, voorzover zij zien, in het bijzonder het wetsontwerp Bescherming Bevolking, waaromtrent echter ook is opgemerkt, dat de Regering uitgaat van het juiste beginsel, dat de bescherming van de bevolking zich hoofdzakelijk en in eerste instantie behoort te voltrekken in de lokale sfeer. Dit is inderdaad de gedachte, waardoor de Regering zich heeft laten leiden, maar Zij diende tevens rekening te houden met het feit, dat het hier betreft een essentieel stuk Rijksverdediging. Dezelfde overweging ligt aan artikel 19 van de bestaande Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen ten grondslag. Het doel van deze ontwerpen is te komen tot een organisatie, waarvan de opbouw, zoals terecht is opgemerkt, slechts op doeltreffende wijze kan worden verwezenlijkt binnen het kader van een centraal plan, opgesteld op een plaats, vanwaar het geheel van mogelijkheden en middelen kan worden overzien. De centrale Overheid, die voor deze opbouw de verantwoordelijkheid draagt, zal daarbij niet kunnen volstaan met een repressief toezicht op het initiatief van lokale instanties, maar in de gelegenheid moeten zijn om aan te geven in welke richting de lokale activiteit zich dient te ontwikkelen, teneinde het beoogde resultaat tijdig te bereiken.

Alleen reeds op grond van de financiële consequenties is het onmogelijk, iedere gemeente op het stuk van de bescherming van de bevolking de vrije hand te laten. Bij de thans gekozen opzet is een systeem van onderlinge bijstand gevolgd, welke onderlinge bijstand, aangevuld met bijstand van Rijkscolleges, op zich reeds een centrale leiding bij de opbouw der gehele organisatie onafwendbaar doet zijn.

Het gebouw van de bescherming van de bevolking zal, hoezeer men het ook anders zou wensen, niet uitsluitend opgetrokken kunnen worden langs de weg van raadgeving, stimulering en coördinatie; er dient een raam te worden geschapen, waarbinnen alle beschikbare middelen en krachten in de hoogst mogelijke graad worden aangewend en gebundeld. Dit betekent echter allerminst, dat geen ruimte zou overblijven voor plaatselijk initiatief, plaatselijke handelingsbevoegdheid en plaatselijke verantwoordelijkheid; integendeel de zelfwerkzaamheid van de plaatselijke Overheid en bevolking is voorwaarde voor het welslagen van de maatregelen. Het feit, dat de gemeenten in de gekozen opzet de kern vormen van de organisatie, moge tot bewijs strekken van het ernstig streven om aan de centrale Overheid niet meer bevoegdheden te verlenen dan die welke zij bepaaldelijk behoeft om te verzekeren, dat het belang van de bescherming der bevolking behartigd wordt op een wijze die voldoet aan de eisen, welke in deze tijd aan de nationale verdediging moeten worden gesteld.

Wetsontwerp bescherming bevolking

De ondergetekenden achten het na vorenstaande uiteenzetting overbodig om in den brede in te gaan op de uit het Voorlopig Verslag blijkende tegenstelling tussen de leden, die van oordeel zijn, dat niet te nauwlettend moet worden vastgehouden aan de normale bevoegdheden van lokale gezagsdragers, en de leden, die deze gedachtegang ten enenmale verwerpen. Zij zijn van oordeel, dat het standpunt der Regering recht doet wedervaren zowel aan de eisen der doelmatigheid, met het oog op het nationale karakter van de verdediging, als aan de eis, dat zoveel mogelijk vrijheid worde gelaten aan de krachten, die zich ontwikkelen in de sfeer van de lokale gemeenschap.

De doelmatigheid met het oog op het nationale karakter van de verdediging gebiedt, dat een kring van B-gemeenten een onsplitsbaar geheel vormt en dat derhalve de organisatie van de bescherming van de bevolking in de kring niet mag worden gezien als een optelsom van de onderscheidene gemeentelijke organisaties. Het Rijksplan gaat hiervan uit en de redactie van artikel 15 is daarop gebaseerd. Lid 1 spreekt van „de taak dier gemeenten met betrekking tot de bescherming van de bevolking”; lid 2, sub f, schrijft voor een gemeenschapsplan.

Binnen het raam van artikel 15 en het Rijksplan menen de ondergetekenden, dat de vraag, hoe de samenwerking in kringverband met de meeste kans op succes kan worden georganiseerd, ter beoordeling moet worden overgelaten aan de plaatselijke gezagsdragers. De concrete verhoudingen liggen in de onderscheidene kringen verschillend.

De burgemeester van een kringgemeente blijft de hoogste gezagsdrager in de gemeente. Artikel 15, lid 4, bepaalt, dat hij zich daarbij moet aanpassen aan het beleid, dat ten aanzien van de gehele kring wordt gevoerd. Dit beleid wordt bepaald door de kringraad, waarvan de burgemeester van elke gemeente in een kring deel uitmaakt (artikel 15, lid 2, sub c).

Uiteraard behoort binnen de bevelsorganisatie discipline verzekerd te zijn; het is dan ook naar het oordeel van de ondergetekenden vanzelfsprekend, dat het Hoofd Bescherming Bevolking in het kader van zijn taak bevelen moet kunnen geven aan de diensthoofden, wier medewerking hij in een bepaald geval nodig oordeelt en waarbij de technische uitvoering geheel aan die diensthoofden wordt overgelaten. Het ligt in deze gedachtegang echter niet voor de hand, dat in elk der tot een kring behorende gemeente een gemeentelijke bevelvoerder moet worden aangesteld. De aanwezigheid van zulk een functionaris zou veeleer tot verstroeiing kunnen leiden dan tot het bereiken van een groter nuttig effect.

Wel is, zoals ook in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Eerste Kamer in zake wetsontwerp no. 2215 is medegedeeld:

a. in de belangrijke B-gemeenten, vooral die met een grote aaneengesloten bebouwing, waar bij voorbeeld met storingsaanvallen moet worden gerekend, een plaatselijk Hoofd Bescherming Bevolking (H.B.B.) geprojecteerd;

b. aan alle burgemeesters in een Leidraad in zake de opzet en de organisatie van de zelfbescherming en bedrijfs(zelf)bescherming in overweging gegeven, zodra de noodzaak daartoe wordt gevoeld, een Hoofd Zelfbescherming of een Hoofd Zelf- en Bedrijfsbescherming te benoemen.

Ook in B-gemeenten met een aanmerkelijk geringer gevarenrisico kan een dergelijke functionaris van groot belang zijn, doch deze behoeft geen bemoeienis te hebben met andere dan zelfbeschermingsmaatregelen, aangezien de B.B.-overheidsorganisatie wordt geleid door het kringcommando der gezamenlijke gemeenten in een B-kring.

Teneinde een psychologisch juiste voorlichting van de bevolking te verzekeren, is de „Stichting tot Bevordering van de Bescherming van de Bevolking” in het leven geroepen. De Raad van Bestuur van deze stichting wordt gevormd door een aantal prominente figuren, wier beroep op ons volk in zijn verschillende geledingen geacht kan worden weerklank te vinden. Deze Raad heeft uit zijn midden een dagelijks bestuur gekozen, dat bij de uitvoering van zijn taak wordt bijgestaan zowel door het Bureau der Stichting, aan het hoofd waarvan een deskundige op voorlichtingsgebied is geplaatst, als door een commissie van deskundigen, bestaande uit vooraanstaande particulieren op het gebied van publiciteit en propaganda, welke inzake het voorlichtings- en wervingsbeleid in technisch publicitaire zin zonder enige geldelijke vergoeding adviseert. Aan de Stichting zal door het Rijk een subsidie worden verstrekt. Hiervoor is op de begroting uitgetrokken f 1 250 000. Dit zal worden besteed volgens een door de Stichting op te maken begroting, welke goedkeuring van Rijkswege behoeft. Uit dit subsidie zullen de kosten worden bestreden van de algemene opinievorming, de algemene propaganda van de zelfbescherming, en die, welke voortvloeien uit de door het Stichtingsbestuur te verlenen materiële en geldelijke ondersteuning van de plaatselijke activiteit.

Een naar verhouding inderdaad beperkt gedeelte van het subsidie is gereserveerd voor de geldelijke ondersteuning van de plaatselijke activiteit, omdat aangenomen mag worden, dat de daarvoor nog benodigde middelen — naast hetgeen de Stichting aan publiciteit en materieel ter beschikking stelt — op andere wijze zullen kunnen worden verkregen.

Voorts moge worden verwezen naar wat hierover bij het wetsontwerp op de noodwachten wordt medegedeeld.

Uit het een en ander blijkt wel, dat de voorlichting van ons volk in deskundige handen ligt en bepaaldelijk niet gezocht wordt in de ambtelijke sfeer, terwijl een ruime taak is weggelegd voor plaatselijke activiteit, onder leiding van de burgemeester, met inschakeling van alle daarvoor in aanmerking komende verenigingen en instellingen. Daartoe behoort ook en in sterke mate de Nederlandse Vereniging voor Luchtbescherming, die bereid is zich in het bijzonder te belasten met de propaganda en voorlichting in zake de zelfbescherming.

De directeur van het bureau der stichting geniet inderdaad, in verband met het tijdelijk karakter dezer werkzaamheden, een honorarium van f 15 000 per jaar. Zijn functie betekent een volle dagtaak, waar-

van hij zich met grote ijver, toewijding en bekwaamheid kwijt. Dat hij „part-timer” zou zijn, is niet juist. Slechts heeft de Raad van Bestuur hem vrijheid gegeven enige verplichtingen, welke hij voor zijn benoeming had aangegaan, af te werken. Zijn werk als directeur lijdt daaronder niet in het minst. Inderdaad bestaat de mogelijkheid, dat hij, als uitvloeisel van zijn vroegere werkzaamheden voor ten hoogste vier weken naar de Verenigde Staten zal gaan, als deelnemer aan een studiereis van een productivity-team, met welke eventuele reis de voorzitter van het stichtingsbestuur zich accoord heeft verklaard, mede omdat gedurende deze reis de directeur zich in de Verenigde Staten op de hoogte kan stellen van de Civil-Defence-voorzichting.

Het is de ondergetekende niet onbekend, dat in gemeentelijke kringen in sterke mate de wens leeft, dat aan de gemeenteraden en de colleges van burgemeester en wethouders een taak op het gebied van de bescherming der bevolking wordt gegeven. Aan deze wens is bij de voorbereiding van het ontwerp, waarbij waardevolle medewerking van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten mocht worden ondervonden, nauwgezette aandacht besteed, doch dit heeft niet tot de conclusie geleid, dat op dit stuk een ander systeem behoort te worden gevolgd dan in het ontwerp is neergelegd. Het ligt naar het oordeel van de ondergetekenden voor de hand, dat op dit gebied in de gemeentelijke sfeer vooral een taak wordt toegewezen aan de burgemeester. De onderhavige materie — een onderdeel van de nationale verdediging — vertoont op meer dan één punt verwantschap met de politiezorg tot handhaving van de openbare orde en rust en de bestrijding van het brandgevaar, waarbij de burgemeester in het huidige gemeentelijk bestel eveneens een bijzondere positie inneemt. Artikel 3 van de bestaande Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen gaat evenzeer geheel van dezelfde gedachte uit. Uiteraard staat het de burgemeester vrij de gemeenteraad en het College van burgemeester en wethouders zoveel mogelijk te laten delen in de overwegingen, die tot zijn beslissingen leiden.

Uit het feit, dat de kosten der bescherming van de bevolking verplichte uitgaven zullen zijn, vloeit niet voort, dat de gemeenteraad in deze van invloed verstoken is. Ook hier moge worden opgemerkt, dat artikel 11 van de Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen in wezen geen andere bepaling bevat.

In aansluiting hierop moge naar aanleiding van de opmerkingen omtrent de financiële consequenties voor de gemeentefinanciën, voorkomende op blz. 1 en 5 van het Voorlopig Verslag, worden vermeld, dat de grootte van de vergoeding van de door de gemeenten gemaakte kosten ter zake van de bescherming en verplaatsing van de bevolking, is voorbehouden aan de begrotingswet. De ondergetekenden mogen verwijzen naar wat ter zake in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende het wetsontwerp nr. 2215 werd medegedeeld, waarbij zij mogen aantekenen, dat hun weliswaar geen integrale, maar wel redelijke vergoedingen van de door de gemeenten te maken kosten voor ogen staan.

De ondergetekenden zien geen aanleiding om gevolg te geven aan de suggestie de in artikel 27 bedoelde algemene maatregel van bestuur te doen bevestigen bij de wet. Deze figuur is in ons staatsrecht zeer ongebruikelijk.

Vergoeding van de in 1950 gemaakte kosten ligt niet in het voor-nemen. Deze uitgaven zijn gering, omdat zij bestemd waren voor de eerste administratieve voorbereiding. Zij vloeien bovendien voort uit de nog steeds van kracht zijnde bepalingen van de Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen.

De stelling, dat het ontwerp in zijn opzet in het geheel niet beantwoordt aan de gedachte, dat in geval van calamiteiten het zwaartepunt onvermijdelijk komt te liggen bij het locale handelen, (blz. 5 van het Voorlopig Verslag) kan door ondergetekenden niet worden onderschreven. Klemmender dan in de artikelen 11, lid 1, en 14, lid 1, is geschied kan deze gedachte wel nauwelijks onder woorden worden gebracht. Juist door de burgemeester te belasten met de organisatie en het opperbevel toont het ontwerp oog te hebben voor de zeer bijzondere verantwoordelijkheid, die in geval van calamiteiten op deze gezagsdrager komt te rusten. Zoals hierboven is uiteengezet, wordt binnen het raam van het Rijksplan plaatselijk uitgemaakt, hoe de gemeentelijke en kringorganisatie zal zijn. Hier is de burgemeester zeer stellig de verantwoordelijke instantie. Centraal moet echter worden gezorgd voor een harmonische opbouw en bewerktuiging van het potentieel, nationaal gezien, dat in tijden van nood de plaatselijke gezagsdragers in staat moet stellen — zo nodig door aantrekking van bijstand van elders — om, wanneer een calamiteit plaats vindt, al datgene te doen, wat nodig is.

Naar aanleiding van de opmerking op blz. 5 van het Voorlopig Verslag betreffende de geringe overzichtelijkheid van het ontwerp, merken de ondergetekenden op, dat dit naar hun oordeel in logische

volgorde een opsomming geeft van de bevoegdheden van de Kroon en van de Minister van Binnenlandse Zaken, terwijl vervolgens, een regeling wordt gegeven van de positie van de burgemeester en van de Commissaris der Koningin. Aan indeling in hoofdstukken van het onderhavige, weinig omvangrijke ontwerp bestaat naar hun oordeel geen behoefte. Tegen plaatsing van artikel 8 vóór de tegenwoordige artikelen 6 en 7 bestaat geen bezwaar.

De vorming der kringen wordt beheerst door eisen van doelmatigheid, zowel met het oog op de plaatselijke belangen als op de nationale verdediging. Daarom kan geen ruimte worden gelaten voor vrijwilligheid voorzover betreft de omgrenzing van het kringterritoir. Opgemerkt zij, dat hieromtrent door tussenkomst van de Commissarissen der Koningin ten nauwste overleg is gepleegd met de burgemeesters en dat de bestaande kringindeling ten grondslag ligt aan het ontwerp no. 2215, dat door de Kamer is aanvaard. De kringvorming in eigenlijke zin — d.i. het in leven roepen van de rechtspersoon — wordt in eerste instantie aan het initiatief der gemeenten overgelaten.

De verhouding tussen de burgemeesters van de in een kring ingedeelde gemeenten en het kringbestuur blijkt uit artikel 15, lid 4, in verband met de door de burgemeesters getroffen gemeenschappelijke regeling. Inderdaad komt in de kring het hoogste gezag toe aan het kringbestuur, waarvan de kringraad weder het belangrijkste onderdeel vormt. De omstandigheid, dat deze kringraad bestaat uit de burgemeesters der onderscheidene gemeenten maakt het overbodig om in de artikelen 7 en 21 het kringbestuur afzonderlijk te noemen. Ook in de artikelen 11 en 12 (zie artikel 15, lid 2, letters *d* en *f*) bestaat aan een afzonderlijke vermelding van de kringbesturen geen behoefte. In artikel 22 daarentegen moet rekening worden gehouden met het geval, dat behoefte bestaat aan overdracht van de competentie van het kringbestuur als zodanig op een andere autoriteit, terwijl in de artikelen 24 en 25 het kringbestuur met name wordt genoemd om buiten twijfel te stellen, dat de in deze artikelen bedoelde bevoegdheden bij het kringbestuur berusten.

De moeilijkheden welke zich ten aanzien van de besluitvorming zouden kunnen voordoen, indien het kringbestuur wordt gevormd door de burgemeester van een grote of middelgrote gemeente en de burgemeesters van enige kleinere randgemeenten, kunnen in de gemeenschappelijke regeling worden opgevangen, door aan de onderscheidene burgemeesters een verschillende stemwaarde toe te kennen. Een dergelijke regeling is in verschillende kringen in overweging genomen.

Artikel 15 van het ontwerp bepaalt, dat de kringraad wordt gevormd door de burgemeesters. Deze bepaling laat geen uitbreiding toe. Indien het kringbestuur zich wil verzekeren van de adviezen van een vertegenwoordiger van de Commissaris der Koningin, kan daartegen naar de mening van de ondergetekenden geen bezwaar worden gemaakt.

Het ligt inderdaad in de bedoeling, dat de uitvoering van deze wet en van de daarmee verband houdende wetten rechtstreeks zal behoren tot de taak van de Minister van Binnenlandse Zaken. De omstandigheid, dat de tweede ondergetekende als Minister zonder portefeuille mede is belast met de zorg voor de opbouw en regeling van de bescherming bevolking, doet hier niets aan af en is een tijdelijke situatie. In verscheidene gevallen zal de uitvoering mede behoren tot de taak van andere Ministers.

In het ontwerp is geen melding gemaakt van de noodwachten, aangezien naar de mening van ondergetekenden in dit ontwerp, hetwelk de bestuursverhoudingen en de daarmee samenhangende gezagsverhoudingen regelt, regelen van meer organisatorische aard minder op hun plaats zijn.

De verschillende ontwerpen vergen ten aanzien van negentien punten nadere uitwerking bij algemene maatregel van bestuur. Verwacht mag worden, dat een aantal van deze maatregelen vastgesteld kan worden op een zodanig tijdstip, dat zij gelijk met deze wetten in werking kunnen treden.

Het streven der Regering is in het algemeen gericht op beperking van het aantal mede-ondertekeningen.

De omstandigheid, dat het onderhavige ontwerp mede strekt tot het aanbrengen van enkele wijzigingen in het Wetboek van Strafrecht en de Wet van 23 Mei 1899, *Stb.* 128, brengt naar het oordeel van de ondergetekenden niet mede, dat dit voorstel en de daarbij behorende Memorie van Toelichting noodwendig behoeven te worden mede-ondertekend door hun ambtgenoten van Justitie en van Oorlog. Uiteraard is vóór de indiening met deze Ministers overleg gepleegd over de wijzigingen, waarmede zij zich hebben verenigd.

Artikelen

Artikel 3. Zoals in de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt kan zich in concrete gevallen op grond van geografische of andere omstandigheden de noodzaak doen gevoelen om gebieden, die op

zichzelf geen verhoogd gevaar lopen, in te delen bij reeds aangewezen A-gebieden. Dit doet zich bij voorbeeld voor, wanneer een B-gemeente reeds in vreedstijd in belangrijke mate is aangewezen op de steun uit het A-gebied, of wanneer door geografische omstandigheden een B-gemeente niet op zodanige wijze in een B-kring kan worden opgenomen, dat bij evenementen een spoedige hulpverlening van de vereiste omvang verzekerd zou zijn. In zulk een geval zal het gehele samengevoegde gebied beschouwd worden als A-gebied en daarmee organisatorisch één geheel uitmaken.

Artikel 4. Zoals in de Memorie van Toelichting werd gesteld is van de vaststelling van het Rijksplan mededeling gedaan aan de Commissarissen der Koningin en de burgemeesters.

Gedetailleerde gegevens betreffende de sterkte der onderscheidene diensten werden begin September 1951 aan de Commissarissen der Koningin en de burgemeesters verstrekt.

De definitieve regeling betreffende de verhouding tussen het plaatselijk, het provinciaal en het nationaal commando kon echter in afwachting van de tot standkoming van de onderhavige wet nog niet aan de Commissarissen der Koningin en de burgemeesters worden medegedeeld.

In hoofdlijnen is het Rijksplan neergelegd in de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp no. 2215. Bij de voorlichting zal zeker over de totale opzet van de bescherming van de bevolking moeten worden gesproken. Het inzicht en het vertrouwen in de organisatie, waarop de ondergetekenden hierboven doelden, kan slechts worden verkregen door het geven van de nodige publiciteit aan de organisatie. Het komt de ondergetekenden intussen om begrijpelijke redenen niet raadzaam voor het Rijksplan tot in al zijn onderdelen openbaar te maken. De ondergetekenden zijn echter gaarne bereid te zijner tijd hieromtrent de Staten-Generaal vertrouwelijk in te lichten.

Artikel 5. De ondergetekenden menen bij nadere overweging, mede in aansluiting aan het inmiddels door de Tweede Kamer aangevaarde ontwerp-Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag, te moeten voorstellen de vaststelling van de hierbedoelde regelen te doen geschieden bij algemene maatregel van bestuur, met de mogelijkheid, dat de Minister in spoedgevallen de regelen, onder nadere bekrachtiging bij algemene maatregel van bestuur, kan vaststellen. De aanbevolen invoeging van de woorden „voorzover hierbij bij uitstek nationale belangen betrokken zijn”, zou naar het oordeel van ondergetekenden aan de redactie van het artikel niet ten goede komen. In de toelichting is met „maatregelen” bedoeld op de „andere voorschriften” van het eerste lid van dit artikel.

Artikel 6. Bij Nota van Wijzigingen is met de naar aanleiding van dit artikel gemaakte opmerkingen rekening gehouden.

Artikel 7. Met betrekking tot de eerste opmerking zij verwezen naar het Algemeen Gedeelte. De woorden „onder het aangeven van aard en omvang daarvan” behoren naar het oordeel van de ondergetekenden behouden te blijven, zowel met het oog op de gemeentelijke financiën als in verband met de omstandigheid, dat bij de oefeningen de medewerking van Rijksorganen en diensten nodig kan zijn en ten slotte ook ter waarborging van een zo doelmatig mogelijke opzet.

Er moge op worden gewezen, dat dit artikel ontleend is aan artikel 10 van de Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen. Onder meer in het algemeen gedeelte en in de inleiding van deze Memorie van Antwoord is reeds omstandig uiteengezet, waarom in dit wetsontwerp betrekkelijk ingrijpende bevoegdheden van het centrale gezag tegenover de gestie van de burgemeester noodzakelijk zijn.

Artikel 8. Bij Nota van Wijzigingen is aan de suggestie, neergelegd in het Voorlopig Verslag, voldaan.

Artikel 9. Het derde lid van dit artikel heeft ten doel te verzekeren, dat de Staten-Generaal met bekwaame spoed zullen worden bijeengeroepen.

Voor wat het vijfde lid betreft, wordt verwezen naar de Nota van Wijzigingen.

Het wetsontwerp no. 1539 betreft een andere materie, zodat geen direct verband met het onderhavige wetsontwerp aanwezig is.

Artikel 10. Inderdaad is het commando, dat de Minister bijstaat, geen andere taak toegedacht, dan overeenkomstig de aanwijzingen van de Minister en namens hem, de verzorging van de bijstand aan getroffen gebieden te regelen. Dit is ook niet wel anders mogelijk. In de nationale commandopost, waarvan de inrichting thans wordt voorbereid, zal steeds een volledig beeld beschikbaar moeten zijn van de in den lande plaats vindende calamiteiten en het potentieel, dat daardoor gebonden is. Met het oog daarop zal de nationale commandopost uitgerust moeten zijn met de nodige telecommuni-

catiemiddelen, kaarten enz. De taak van de in het nationaal commando aanwezige staf, kan zich niet anders dan beperken tot de regeling van de bijstand. Deze taak is zo gewichtig, dat op de post steeds over de verantwoordelijke leiders moet kunnen worden beschikt.

Bij de uitoefening van deze taak zal het herhaaldelijk voorkomen, dat het nodig is personeel en materieel aan gemeenten en kringen te onttrekken, zodat het wenselijk wordt geacht op deze plaats in de wet melding te maken van het commando, dat de Minister bij de regeling van de bijstand aan getroffen gebieden bijstaat.

Het toezicht, bedoeld in artikel 8, berust bij de Minister en niet bij een min of meer zelfstandig orgaan, dat onmiddellijke beslissingen moet kunnen nemen. Daarom zou vermelding van een dergelijk orgaan in de wet niet juist zijn.

Artikel 11. Aard en opzet van de organisatie brengen mede, dat het hoofd bescherming bevolking, evenals b.v. de politie-ambtenaren, benoemd wordt door de burgemeester. Opname van een voorbehoud voor het geval van toepassing van artikel 15 is onnodig aangezien uit de tekst van artikel 15 reeds duidelijk blijkt, dat bij vorming van een kring verschillende bevoegdheden op het bestuur van de kring overgaan.

Artikel 12. Goedkeuring van het plan is nodig, opdat vaststa, dat het Rijksplan is in acht genomen; deze bevoegdheid vloeit niet zonder meer voort uit het bepaalde in artikel 8. Waar in de eerste zin van het artikel sprake is van Onze Minister van Binnenlandse Zaken lijkt het niet aan twijfel onderhevig, dat in de tweede en derde zin geen andere dan deze Minister bedoeld is.

Artikel 13. Bij de gemeenschappelijke regeling gaat de bevoegdheid tot het doen houden van oefeningen van zelf van de burgemeester over op het kringbestuur. De eis van goedkeuring door de Commissaris der Koningin werd gesteld teneinde een zekere mate van eenvormigheid te verzekeren en verspilling van tijd en energie te voorkomen en mede met het oog op de verlening van onderlinge bijstand, die ook bij de oefeningen een rol moet spelen. Overigens wordt ingestemd met de opvatting, dat ook deze materie op de meest doelmatige wijze behandeld zal worden in de sfeer van het overleg tussen Commissaris en burgemeester. Tegen overneming van de in het Voorlopig Verslag aanbevolen redactie bestaat dan ook geen bezwaar.

Artikel 14. De bevoegdheid tot het vaststellen van gedragsregels en andere voorschriften, wordt evenals die tot het doen houden van oefeningen bij de gemeenschappelijke regeling toegekend aan het kringbestuur. Krachtens artikel 15, lid 3, kan de burgemeester in eigen gemeente aanvullende regelingen vaststellen of maatregelen treffen.

De redenen waarom de bevoegdheid tot het vaststellen van verordeningen aan de burgemeester is toegekend zijn reeds uiteengezet in het Algemeen Gedeelte. Ook in artikel 12 van de Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen berust deze bevoegdheid bij de burgemeester. In deze aansluiting te zoeken bij artikel 220 van de gemeentewet is bezwaarlijk, omdat in de toestand van paraatheid (die aanwijzingen van hoger hand mogelijk maakt) moeilijkheden zouden kunnen ontstaan. Het voorstel de woorden „met betrekking tot” door „in het belang van” te vervangen, nemen de ondergetekenden over.

Als „bijzondere gevallen” in de zin van lid 1 moeten worden beschouwd gevallen, waarin aan bepaalde, bij voorbaat bekende personen concrete aanwijzingen moeten worden gegeven, die niet het karakter van algemene gedragsregels hebben.

Een meer bevredigende formulering dan „aanplakking aan het gemeentehuis” hebben de ondergetekenden niet kunnen vinden.

Artikel 15. Een gemeenschappelijke regeling van burgemeesters kan niet leiden tot de vorming van „een gewest”. Ook indien een kring gemeenten of gedeelten van gemeenten omvat, die gelegen zijn in verschillende provinciën, blijven de bevoegdheden, welke het ontwerp aan de Commissarissen der Koningin toekent, ten aanzien van elk dier gemeenten berusten bij de Commissaris van de provincie, waarin de betrokken gemeente ligt.

Waar de behartiging van de bescherming van de bevolking in de gemeente niet uitsluitend behoort tot de taak van de burgemeester kunnen de woorden „taak dier gemeenten” in het eerste lid niet vervangen worden door „taak der burgemeesters”.

Op de vraag, hoe in de practijk de verhouding zal zijn tussen de beschermingsorganen van de gemeente, de provincie en het rijk, is reeds hiervoor ingegaan, evenals op de opmerkingen betreffende een zo groot mogelijke inschakeling van de gemeenten en de taak die met betrekking tot de regeling van de bijstand aan de Commissaris der Koningin is toegedacht. Met het uitvallen van verbindingen is

rekening gehouden. Daarom wordt, zoals ook uit wetsontwerp no. 2215 blijkt, voor de nodige andere verbindingsmiddelen gezorgd. Een organisatie die uitsluitend of grotendeels op de plaatselijke omstandigheden, d.w.z. op het ter plaatse beschikbare potentieel is gebouwd, zou naar de mening van de ondergetekenden, zoals zij dit reeds eerder naar voren hebben gebracht, noch in personeel, noch in materieel, noch in financieel opzicht verwezenlijkbaar zijn.

Artikel 16. Verwezen wordt naar hetgeen werd opgemerkt bij artikel 12.

Artikel 19. Het ligt in de bedoeling, dat voor de bijstand, die gevoelig binnen provinciaal verband kan worden verleend, geen beroep wordt gedaan op bijstand vanwege de centrale organen. De commandant wordt in het ontwerp uitdrukkelijk genoemd, om dezelfde reden als vermeld bij artikel 10.

Artikel 20. Dit artikel laat, zoals ook in de Memorie van Toelichting werd opgemerkt, ruimte om voor de samenwerking die vorm te kiezen, welke het best past bij de omstandigheden van elk geval. De ondergetekenden nemen aan, dat vrijwel steeds overeenkomstig de in het Voorlopig Verslag gewenste verhouding zal worden gehandeld. Echter ware niet bij voorbaat uit te sluiten, dat in geval van noodzaak aan een Commissaris der Koningin bepaalde bevoegdheden worden toegekend, welke hem in relatie brengen tot een of meer burgemeesters van gemeenten in een andere provincie.

In lid 4, onder *a*, wordt in tegenstelling tot artikel 15, lid 2, onder *b*, niet gesproken van een voorzitter teneinde ook op dit punt aan de Commissarissen zoveel mogelijk vrijheid te laten.

De ondergetekenden erkennen, dat in het spraakgebruik aan gewest vaak de betekenis van provincie wordt gehecht. Zij wijzen daarnaast echter op het gebruik van de begrippen: gewesten voor de Rijkspolitie en gewestelijke arbeidsbureaux. Tegen „district” gevoelen de ondergetekenden als bezwaar, dat daarmee in de regel gebieden worden aangeduid, welke ten hoogste de omvang van een provincie, doch meestal een kleinere omvang hebben. Het begrip „streek” achten zij terminologisch niet gelukkig, omdat daarmee in het geheel geen verband wordt gelegd met de provincieën, zulks in tegenstelling tot „gewest”. „Departement” tenslotte kan naar hun oordeel slechts tot verwarren aanleiding geven.

Artikel 21. De Commissaris der Koningin ontleent aan dit artikel de bevoegdheid tot het geven van aanwijzingen aan de burgemeesters in zijn provincie, die ook in hun hoedanigheid van lid van een kringraad deze aanwijzingen in acht moeten nemen. Een voorschrift, zoals aanbevolen zou er toe moeten leiden, dat in bepaalde gevallen waarin zulks niet strikt nodig is, de bevoegdheid tot het geven van aanwijzingen mede zou moeten worden gegeven ten aanzien van burgemeesters, waarmede de Commissaris overigens niet in relatie staat.

De ondergetekenden zijn van mening, dat de bestaande feitelijke bestuursverhouding tussen Commissaris der Koningin en burgemeester in de regel zal verzekeren, dat in overleg de nodige maatregelen zullen worden getroffen. Zoals in het Algemeen Gedeelte reeds werd opgemerkt, dient evenwel rekening gehouden te worden met de mogelijkheid, dat langs deze weg geen oplossing wordt verkregen. Dan zal het nodig zijn, dat — ter voorkoming van onduidelijkheid — gebruik wordt gemaakt van de in artikel 21 gegeven bevoegdheid. Door de hantering van dit recht te binden aan de machtiging van de Minister van Binnenlandse Zaken doet het ontwerp duidelijk uitkomen, dat daarvan slechts gebruik zal worden gemaakt, wanneer zulks bepaaldelijk onvermijdelijk is.

Artikel 22. Met betrekking tot dit artikel moge verwezen worden naar het Algemeen Gedeelte. Zoals daar betoogd, zijn ondergetekenden zich wel bewust, dat de bedreigde bevolking normaliter leiding zal verwachten van de lokale overheden. Het ware echter niet verantwoord haar over te laten aan de leiding van gezagsdragers, waarvan gebleken zou zijn, dat zij op het gebied van de bescherming der bevolking bepaaldelijk te kort schieten. Zulk een tekort schieten behoeft niet een gevolg te zijn van laakbare grove verwaarlozing van de opgedragen taak, maar kan ook voortvloeien uit het feit, dat de lokale gezagsdragers niet meer opgewassen blijken tegen de zeer zware eisen van het ogenblik. Vandaar dat het de voorkeur verdient om, gelijk het ontwerp doet, te spreken van „dringende noodzaak”, waarmede het zeer bijzondere karakter van dit ingrijpen in de normale verhoudingen duidelijk is aangegeven. Algemene toepassing van dit artikel ligt dan ook geenszins in de bedoeling.

Artikel 23. Hoe de kosten van de B.B.-organisatie over de van een kring deel uitmakende gemeenten zullen worden omgeslagen is een aangelegenheid, welke bij gemeenschappelijke regeling wordt geregeld. In de tot dusver gesloten gemeenschappelijke regelingen is

over het algemeen het aantal inwoners als norm voor de verdeling der kosten aangehouden. Het zou echter niet juist zijn zonder meer te stellen, dat dit ook in alle gevallen de billijkste verdeling zal zijn, en bij voorbaat uit te sluiten, dat verschillende kringen niet mede factoren zoals afstanden en dislocatie van materieel in aanmerking zullen wensen te nemen.

Nopens de vraag om nadere inlichtingen betreffende de bedrijfsbescherming merken de ondergetekenden het volgende op.

Zoals o.m. werd gesteld in de Nota inzake de Burgerlijke Verdediging van 19 October 1950 moet ervan worden uitgegaan, dat de moderne oorlogvoering diep ingrijpt in het maatschappelijk leven en een inschakeling van alle beschikbare krachten eist. De bescherming van de bevolking neemt, zij het zonder wapenen, volledig deel aan de strijd. Zij zal er voor moeten zorg dragen, dat het maatschappelijk leven en de oorlogsinspanning in de civiele sector in stand worden gehouden en de weerkracht van het volk behouden blijft.

De ondergetekenden menen, wellicht ten overvloede, deze uitgangspunten nog eens te moeten memoreren, omdat de gehele bedrijfsbescherming moet worden gezien in het licht van de hier op het spel staande grote belangen. Bepaalde risico's zoals de mogelijkheid, dat enkele bedrijven wel eens juist doordat zij verplicht worden hun productie onder oorlogsomstandigheden te handhaven in een gevaar-aantrekkende positie zouden kunnen worden geplaatst, zullen dan ook moeten worden aanvaard.

Wat nu in feite onder bedrijfsbescherming moet worden verstaan kan als volgt worden omschreven: het treffen van bijzondere beschermingsmaatregelen in door de Regering aan te wijzen bedrijven en naar door haar gegeven aanwijzingen, *hoven* de ook in die bedrijven te treffen maatregelen van bedrijfs*zelf*bescherming. Vooropgesteld zij dus, dat de maatregelen ter beperking van brandgevaar, het voorkomen van lichtuitstraling, het voorzien in eenvoudige bescherming tegen scherfwerking, de verlening van eerste hulp aan gewonden en dergelijke hier buiten staan. Dit zijn maatregelen, welke tenslotte ieder individu en ook elk bedrijf in het eigen belang zullen dienen te treffen.

Voor het treffen van de eigenlijke maatregelen van *bedrijfsbescherming* zullen in aanmerking komen die bedrijven, welke als vitaal moeten worden beschouwd, omdat zij een zodanig aandeel in de binnenlandse voorziening hebben, dat het uitvallen tot ernstige gevolgen zou leiden. Naar het zich laat aanzien zal hieronder naast de openbare nutsbedrijven een 400-tal belangrijke bedrijven en ondernemingen vallen.

Omtrent de aanwijzing van deze bedrijven wordt overleg gepleegd met alle betrokken Ministers, waarbij uiteraard ten volle rekening wordt gehouden met de strategische ligging. Bovendien zullen slechts die bedrijven worden aangewezen, waarvan de voorziening van grondstoffen verzekerd wordt geacht.

Het spreekt vanzelf, dat niet alle maatregelen onmiddellijk behoeven te worden getroffen. Het gaat er om, dat bij het uitbreken van een oorlog een goede bedrijfsbescherming verzekerd is. Vele maatregelen kunnen, mits deugdelijk voorbereid, in korte tijd tot stand worden gebracht. Slechts in de gevallen, waarin het niet mogelijk is in deze maatregelen in korte tijd te voorzien zal in vredetijd reeds het nodige moeten worden gedaan.

Daarom is het zeer moeilijk de kosten van de bedrijfsbescherming welke in vredetijd moeten worden gemaakt, te ramen. Vele bedrijven beschikken reeds over behoorlijke voorzieningen ter beperking van brandgevaar, tot localisatie van branden (brandmuren) en voor eenvoudige eerste hulpverlening aan gewonden, welke ook in oorlogstijd voldoende kunnen worden geacht.

Van de maatregelen, welke *uitsluitend* met het oog op oorlogstijd zullen moeten worden genomen, zijn de voornaamste de aanleg van schuilgelegenheden, het aanbrengen van scherfmuren en brandmuren voor de bescherming van vitale installaties, alsmede de dislocatie van personeel en van vitale installaties binnen de bedrijven. Ook hier is een becijfering van de kosten moeilijk, doordat in de eerste plaats buiten beschouwing moeten worden gelaten die voorzieningen, welke nog geheel of ten dele aanwezig zijn uit de afgelopen oorlog (schuilplaatsen, scherfmuren) en voorts niet kan worden overzien, wat kan worden geïmproviseerd.

Inderdaad zou de aanleg van schuilplaatsen van gewapend beton op een bedrag van f 300 per personeelslid kunnen komen. Bij de met de vertegenwoordigers van onderscheidene belangrijke bedrijven gevoerde besprekingen is evenwel gebleken, dat in vele gevallen zeer goede resultaten zullen kunnen worden bereikt met open schuilgelegenheden, welke eerst bij oorlogsdreiging tot stand behoeven te worden gebracht en waarvan de kosten niet hoger dan f 10 à f 25 per hoofd zullen komen.

Bedragen als genoemd in het Voorlopig Verslag van een $\frac{1}{2}$ milliard gulden per jaar en voor de eigenlijke bedrijfsbescherming in een

middelgroot bedrijf met 1500 arbeiders tot een bedrag van een $\frac{1}{2}$ miljoen gulden achten de ondergetekenden dan ook van elke grond ontbloot.

Uit het vorenstaande kan voorts worden geconcludeerd, dat het onmogelijk is uniforme voorschriften voor de bedrijfsbescherming te geven. Van geval tot geval zal moeten worden uitgemaakt, hoe de bedrijfsbescherming moet zijn, waarbij het investeringsbeleid en de economische repercussies van de overwogen maatregelen niet uit het oog mogen worden verloren.

Met het oog op de grote bedrijfseconomische belangen, welke in de bedrijfsbescherming besloten zijn, en op de noodzaak bij de bepaling van wat gedaan zal moeten worden te kunnen steunen op de inzichten van de bedrijfsleiding, willen de ondergetekenden gaarne voldoen aan het verlangen van de Kamer om met de belanghebbenden over de te treffen maatregelen overleg te plegen.

Verwezen zij naar de voorgestelde wijziging van artikel 6.

Bovendien is bij de Nota van Wijzigingen aan artikel 23 een tweede lid toegevoegd, waardoor kosten van bedrijfsbescherming, welke redelijkerwijze niet ten volle ten laste van het bedrijf kunnen worden gebracht, voor Rijksrekening kunnen worden genomen.

Hierbij mag niet uit het oog worden verloren, dat de vitale bedrijven bepaalde prioriteiten zullen genieten en daardoor in staat zullen worden gesteld hun productie te handhaven of zelfs uit te breiden.

Met het bovenstaande achten de ondergetekenden tevens de vragen in het artikel in „Industrie”, waarnaar het Voorlopig Verslag verwees, beantwoord.

Artikel 24. Het bij Nota van Wijzigingen voorgestelde tweede lid van artikel 23, maakt naar het oordeel van de ondergetekenden, vermelding van artikel 6 in artikel 24 overbodig.

De strekking van de aanbevolen facultatiefstelling van het tweede lid is de ondergetekenden niet geheel duidelijk. Het kan toch niet de bedoeling zijn om de mogelijkheid open te houden, dat bepaalde, noodzakelijk geachte maatregelen achterwege blijven, omdat degene, die normaliter de kosten zou moeten dragen, daartoe niet in staat is.

Artikel 25. Waar de uitoefening van politiedwang voor betrokkenen bezwaren kan opleveren, die vermeden kunnen worden, wanneer hij zelf het nodige verricht, lijkt een voorafgaande waarschuwing niet overbodig.

Artikelen 27 en 28. Het ligt in het voornemen de kosten der gemeenten te vergoeden langs de weg van normuitkeringen, gebaseerd op objectieve maatstaven. Zo wordt b.v. voor de kosten van opleiding van personeel van bepaalde diensten der bescherming van de bevolking een uurvergoeding per cursist en per docent toegekend en voor de kosten van voorbereiding van ontruiming en huisvesting een bedrag per inwoner. Gezien het dynamische karakter, is het niet mogelijk de vergoedingsregeling in de wet zelf op te nemen. Regeling bij algemene maatregel van bestuur opent de mogelijkheid de ontwikkeling op de voet te blijven volgen. De ondergetekenden zien geen aanleiding voor het opnemen van bepalingen, dat bedoelde algemene maatregelen van bestuur bij de wet moeten worden bekrachtigd, omdat het totaal bedrag der uitkering bij de begrotingswet wordt vastgesteld. Zij verwijzen voorts naar wat hierboven in het Algemeen Gedeelte werd opgemerkt. Zij verklaren zich intussen gaarne bereid omtrent de vast te stellen normuitkeringen overleg te plegen met de Rijkscommissie van advies voor de gemeentefinanciën en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

In zake de opmerking over de Rijksbijdrage voor de inrichting van commandoposten en de kosten van opslag en onderhoud van het van Rijkswege beschikbaar gestelde materieel, moge ook hier worden verwezen naar wat in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Eerste Kamer in zake wetsontwerp no. 2215 is medegedeeld (blz. 5, alinea 4).

Artikel 29. Bij de Nota van Wijzigingen is aan de ten aanzien van dit artikel uitgesproken wensen gevolg gegeven.

De ondergetekenden kunnen zich niet verenigen met de opvatting dat lid 1 van dit artikel, evenmin als lid 1 van artikel 18 van het wetsontwerp no. 6 geen restrictie zou inhouden. Deze restrictie is immers gelegen in de uitoefening van de taak, waarbij uiteraard slechts de taak in het kader van de uitvoering van de wetsontwerpen nos. 2 en 8 wordt bedoeld. Niettemin brengt de materie mede, dat in deze wetsontwerpen niet een zo ver gaande restrictie kan worden aangelegd als het geval is bij het wetsontwerp no. 8.

Wie de opsporingsambtenaren zijn, wordt uiteraard in het algemeen door de terzake geldende bepalingen van het Wetboek van Strafvordering uitgemaakt. De ondergetekenden hebben overigens geen bezwaren om in een afzonderlijk artikel een nadere aanwijzing van opsporingsambtenaren te doen.

Artikel 30. Verwezen zij naar de Nota van Wijzigingen.

Artikel 31. Dit artikel richt zich tegen de bekendmaking van gegevens betreffende personen, welke de functionaris van de bescherming in zijn hoedanigheid heeft vernomen; deze schending van de geheimhoudingsplicht dient, zoals ook regel is, slechts vervolgd te worden op klachte van de belanghebbende. De noodwachter, die aan de openbaarheid prijs geeft, wat hij in zijn functie heeft vernomen omtrent de ambtsverrichtingen van andere noodwachters, zal eventueel vervolgd kunnen worden met toepassing van artikel 272 Wetboek van Strafrecht.

Artikel 32. De aanbevolen verwisseling van plaats tussen de artikelen 31 en 32 is bij de Nota van Wijziging aangebracht.

Artikel 33. De voorgestelde strafbepalingen richten zich in de eerste plaats tegen de burgerij en niet tegen de lokale gezagsdragers. De tegen artikel 175a geopperde bezwaren hebben betrekking op een toestand van overmacht, die naar algemene beginselen van strafrecht (artikel 40 Wetboek van Strafrecht) de strafbaarheid kan uitsluiten. Het schijnt dan ook overbodig een exceptie van goede trouw in het artikel op te nemen. De ondergetekenden zien geen reden om buiten het geval van oorlog de overtreding van de onderhavige gedragsregels en bevelen reeds tot een misdrijf te stempelen.

Artikel 35. Het ligt in de bedoeling, de materie van artikel 6 der Luchtbeschermingswet in een afzonderlijke nieuwe wet te regelen.

Wetsontwerp op de noodwachters

De ondergetekenden hebben met erkentelijkheid kennis genomen van de mededeling, dat zeer vele leden van oordeel zijn, dat de in dit ontwerp ontwikkelde rechtspositie in het algemeen voldoet aan alle hiervoor naar billijkheid te stellen eisen.

Naar aanleiding van de vraag, in hoeverre de Regering zich de medewerking heeft verzekerd van particuliere organisaties kan, naast hetgeen hieronder met betrekking tot „Steun Wettig Gezag” wordt opgemerkt en in aansluiting aan wat reeds over de Ned. Vereniging voor Luchtbescherming werd vermeld, het volgende worden medegedeeld.

Het Nederlandse Rode Kruis en de Koninklijke Nationale Bond voor Reddingwezen en E.H.B.O., „Het Oranje Kruis” met de daarbij aangesloten Nederlandse Vereniging voor E.H.B.O. en Katholieke Nationale Bond voor E.H.B.O. hebben zich bereid verklaard de werving, de opleiding, de encadrering en de vorming tot organieke verbanden van vrijwilligers voor de medische diensten van de B.B. ter hand te nemen en zullen medewerken aan de werving en opleiding van de E.H.B.O.-ers, die bij andere B.B.-diensten nodig zijn.

Verder is door een groot aantal Vrouwenbonden een Federatie voor Vrouwelijke Vrijwillige Hulpverlening aangegaan, welke zich o.m. ten doel stelt steun te verlenen bij de plaatselijke opbouw van de B.B., in het bijzonder voor wat betreft de aanwerving van vrouwen.

De zeer te waarderen vrijwillige medewerking van deze Verenigingen zal naar de mening van de ondergetekenden voorkomen, dat de andere werkzaamheden van deze organisaties in gevaar worden gebracht.

De term „noodwachter” heeft zowel betrekking op mannen als op vrouwen. Dat in de toelichting op artikel 14 van noodwachterster wordt gesproken, geschiedde duidelijkshalve, vermits in dat geval alleen een vrouwelijke noodwachter bedoeld kan zijn.

Het ligt niet in de bedoeling de gemeentepolitie en de Rijkspolitie in te lijven bij de noodwachters. Voor zover ambtenaren van Rijks- en gemeentepolitie werkzaamheden ten behoeve van de bescherming van de bevolking zullen verrichten, zal op hen titel III van het onderhavige wetsontwerp van overeenkomstige toepassing zijn. Daartoe is in bijgaande Nota van Wijzigingen een voorziening getroffen in twee aan artikel 106 toegevoegde leden. Vervolgens zal de rechtspositieregeling van het personeel van de reserve-Rijks- en gemeentepolitie nauw aangesloten moeten worden aan die van de noodwachters. Ook te dezer zake is in de Nota van Wijzigingen een voorziening getroffen door in het nieuw ingevoegde artikel 109 de in aanmerking komende artikelen van het onderhavige wetsontwerp op dit personeel van toepassing te verklaren. Krachtens het nieuwe ingevoegde tweede lid van artikel 110 (oud 107) zal de Wet Sociale Verzekering reservepolitie vervallen.

De door vele leden aanbevolen regeling betreffende ziekte en ongeval is minder ruim dan die van artikel 15 van het ontwerp, daar zij slechts het geval omvat, dat de ziekte optreedt tijdens het verblijf in werkelijke dienst, terwijl de regeling van artikel 15 ook de gevallen bestrijkt, waarin de ongeschiktheid voor het verrichten van de gewone werkzaamheden van de noodwachter, hoewel een gevolg van de werkelijke dienst, optreedt gedurende de tijd, dat hij niet in werkelijke dienst is.

Het betreft hier een materie ten aanzien waarvan in de noodwachten de praktijk zich zal moeten vinden. Voorzover de hantering zal worden gedelegeerd, zal uniformiteit van uitvoering verzekerd moeten worden door verstrekking van aan de hand van de praktijk opgestelde richtlijnen. Indien de uitvoering tot klachten aanleiding mocht geven, zullen deze uiteraard voorgebracht kunnen worden bij de Minister van Binnenlandse Zaken; het creëren van een beroepsregeling wordt in dit stadium nog niet opportuun geacht.

De ondergetekenden onderschrijven ten volle dat de noodwachters, zo het kan allen, langs de vrijwillige weg moeten worden geworven. Invoering van de noodwachtplicht zal, zo enigszins mogelijk, worden vermeden.

In het kader van de Stichting B.B.B. vindt de coördinatie met het Instituut „Steun Wettig Gezag” plaats. Alhoewel de doelstellingen van de B.B. als ongewapende bescherming tegen de rechtstreekse gevolgen van oorlogsgeweld, anders zijn dan die van de Nationale Reserve en andere gewapende diensten en derhalve met verschillende motieven en middelen worden nagestreefd, sluit dit niet uit, dat een nauwe samenwerking bij de werving vele voordelen kan bieden. Om die samenwerking te verzekeren, hebben enkele vooraanstaande vertegenwoordigers van „Steun Wettig Gezag” zitting in het Bestuur van de Stichting B.B.B. Ook bij de werving in lokale sfeer, waartoe plaatselijk wervingscomité's voor de B.B. zullen worden ingesteld, zal samenwerking met de plaatselijke commissies van S.W.G. van groot nut kunnen zijn. Plaatselijke commissies van „Steun Wettig Gezag” kunnen ook de kern vormen van de wervingscomité's voor de B.B. Naar het oordeel van de ondergetekenden moet ter plaatse het beleid te dezen opzichte door de burgemeester (of de kringraad) worden bepaald, die is immers belast is met de lokale organisatie van de bescherming van de bevolking.

De werving van vrijwilligers voor de B.B. zal zich richten tot de gehele bevolking; niet slechts tot speciale groepen daaruit. Zij die zich vrijwillig beschikbaar stellen, moeten zelf beslissen of zij zich bij de B.B., de Nationale Reserve of een andere dienst wensen aan te sluiten.

Voor een ongewenste rivaliteit of onderling gekrakeel behoeft niet te worden gevreesd, omdat, al zijn de doelstellingen onderscheiden, het uiteindelijk, in groot, nationaal verband gezien, voor alles er om gaat het land te dienen en een goede burgerzin te stimuleren.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, bestrijken de Stichting Bevordering Bescherming Bevolking en het Nationaal Instituut „Steun wettig Gezag” elk een eigen terrein, hetgeen intussen een goede samenwerking allerminst uitsluit.

Van een rechtspositieregeling van onderdelen van „Steun Wettig Gezag”, zoals in het Voorlopig Verslag wordt gesteld, kan moeilijk sprake zijn, omdat de onderscheidene gewapende diensten, welke met medewerking van „Steun Wettig Gezag” werden geworven, deel uitmaken van de overheidsorganisatie.

Het personeel van de reserve-gemeente- en reserve-rijkspolitie deelt in de rechtspositie van de noodwachters. (artikel 109).

De ondergetekenden kunnen niet toegeven, dat de indeling van de noodwachtplichtigen en hun gehoudenheid om hun bestemming te volgen, niet voldoende zouden zijn geregeld. De oproeping strekt om de opgeroepene te brengen op de plaats, waar hij zal worden ingelijfd. Aldaar verschenen wordt hij ingedeeld (zie artikel 7, lid 1, onder d); omtrent de wijze van inlijving zullen nog nadere regelen worden gegeven (artikel 7, lid 2).

De krachten artikel 14 toe te kennen vergoedingen en tegemoetkomingen zullen in vredetijd ten laste komen van het lichaam, aan welks organen de noodwachter als zodanig ondergeschikt is.

Deze kosten zullen aan de provinciën op declaratie en aan de kringen en gemeenten bij wege van normvergoeding vergoed worden. Hoe ten deze zal worden gehandeld nadat de staat van paraatheid is ingesteld, is nog niet beslist.

Voor de pensioenuitkeringen kon de methode van rechtstreekse uitkering door het Rijk worden gekozen, omdat de pensioengerechtigden en hun nabestaanden niet meer in verband staan met de lagere lichamen.

De Memorie van Toelichting bij het ontwerp van wet tot wijziging van Hoofdstuk V der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 vermeldde reeds op blz. 15, dat blokploegleden uit de zelfbeschermingsorganisatie bij toerbeurt éénmaal per ongeveer 12 dagen (voor de brandwøer is dit nader bepaald moeten worden op eenmaal in de 6 dagen) voor 24 uur zullen worden ingeschakeld voor de bezetting van de permanente posten in de A-gemeenten. Hieraan kan worden toegevoegd, dat aan de leden van blokploegen een ruimere taak is toegedacht in die zin, dat zij bij calamiteiten kunnen worden ingeschakeld, hetzij voor hulpverlening in andere wijken, hetzij als reserve

voor bezetting van bijzondere eenheden. Een en ander maakt het inderdaad noodzakelijk ook de blokploegleden in de A-gebieden als zodanig de status van noodwachter te verlenen.

Dit laatste dient ook te geschieden ten aanzien van de blokploegleden in de daarvoor in aanmerking komende bebouwde kommen in het B-gebied, aangezien zij eveneens bij calamiteiten in Overheidsverband werkzaam kunnen zijn.

Het is de ondergetekenden niet duidelijk, waarop de mening berust, dat de geprojecteerde rechtspositie-regeling wordt onthouden aan vrijwel het grootste deel van het personeel van de organisatie tot bescherming van de bevolking, nl. vrijwel alle part-timers. Zij wijzen er op, dat onder de bedoelde regeling alle part-timers vallen, zomede degenen, die voor incidentele dienstverrichting zullen worden opgeroepen en, zoals hierboven werd vermeld, ook de blokploegleden.

Het personeel van bedrijven met verplichte zelfbescherming zal als zodanig niet in de noodwachten worden geïncorporeerd. Ten aanzien van dit personeel zullen nog voorzieningen moeten worden getroffen.

In de tekst van het ontwerp is geen opsomming gegeven van diensten, welke tot de noodwachten behoren, teneinde aan de hand van de praktijk te kunnen uitmaken, welke reeds bestaande diensten of kernen van deze diensten in de onderscheidene gemeenten in de noodwachten zullen opgaan, en om voorts de organisatie van nieuwe diensten zonder eventuele latere wetswijziging eveneens aan de behoeften van de praktijk te kunnen aanpassen.

De inlijving van personeel in de noodwachten vormt het criterium en geeft op dit terrein een juiste en scherpe afbakening, waarbij aansluiting kan worden gezocht aan de verschillende plaatselijke omstandigheden.

Het in de Memorie van Toelichting vermelde aantal van 200 000 noodwachters moet als een afronding worden gezien; de genoemde aantallen aan te werven full-timers, part-timers en bij oproep in dienst komende personen zijn, zolang de organisatie van de onderscheidene diensten niet definitief vaststaat, nog aan wijziging onderhevig.

Hoeveel krachten uit gemeentelijk personeel in de organisatie van de B.B. zullen worden opgenomen valt nog niet met juistheid te zeggen. Bij de vaststelling van de aantallen full-timers en part-timers is niet van een bepaalde verhouding uitgegaan. Deze aantallen vinden hun basis in de opzet van de organisatie, waarbij rekening moet worden gehouden met bepaalde functies, welke slechts door full-timers waren te bezetten.

De in het onderhavige ontwerp geprojecteerde rechtspositieregeling is, zoals in de Memorie van Toelichting reeds is gesteld, in geest en hoofdzak afgestemd op die van de militairen van de landmacht, waarvan de nationale reserve en de reserve-grensbewaking deel uitmaken. Bij de opstelling van de in artikel 14 van het wetsontwerp bedoelde voorschriften zal voorts o.a. zoveel mogelijk aansluiting worden gezocht bij de regeling van laatstgenoemde organisaties.

Op welke wijze bijstand moet worden verleend, staat in de eerste plaats ter beoordeling van het provinciaal commando en voorts, in dien van de Rijks mobiele colonnes worden ingeschakeld of bijstand uit andere provinciën moet worden aangetrokken, van het nationaal commando. De doorslag moet geven, hoe op de snelste en meest doelmatige wijze overal, waar dit nodig is, hulp kan worden verleend. Voor de Rijks mobiele colonnes pleit, dat zij permanent zijn bezet door full-timers, die meer ervaring zullen opdoen, en onmiddellijk kunnen uitrukken met het modernste materieel. Wanneer steeds in de eerste plaats een beroep zou worden gedaan op het potentieel in de B-kringen, zou dit een extra belasting voor het personeel en het maatschappelijk leven in de B-kringen zijn. Van geval tot geval zal moeten worden uitgemaakt, welke volgorde bij het aantrekken van bijstand de voorkeur verdient.

Bovendien zou het in de eerste plaats aantrekken van hulp uit het B-gebied bij het personeel van de onderscheidene diensten aldaar de indruk kunnen wekken, dat het hoofdzakelijk een taak heeft bij de hulpverlening elders. De organisatie in de B-kring wordt allereerst opgezet om in staat te zijn aan evenementen in eigen kring het hoofd te bieden. Zouden de beschikbare middelen in de kring niet voldoende zijn, dan weet men zich verzekerd van bijstand van andere kringen. Hierbij is echter wederkerigheid vanzelfsprekend. Zou bovendien ten behoeve van een A-gemeente een beroep op het personeel van een B-kring worden gedaan, dan heeft de praktijk wel uitgewezen, dat in de ure des gevaars medewerking spontaan en met graagte wordt verleend.

Verschillende onderwerpen van het onderhavige ontwerp van wet zullen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden uitgewerkt. Het Voorlopig Verslag wijst in dit verband op de regelen, bedoeld in artikel 9, tweede lid, artikel 11, artikel 14 en artikel 77, tweede lid. Bij de bedoelde algemene maatregelen van bestuur zullen

de hoofdlijnen worden geregeld, terwijl de regeling van detailpunten, welke waarschijnlijk met het oog op de wisselende praktijk aanpassing zal behoeven, bij beschikking van daartoe aangewezen gezaghebbers zal geschieden. Teneinde een delegatie mogelijk te maken, is bepaald, dat de in de genoemde artikelen bedoelde regelen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden vastgesteld. Deze figuur is ontleend aan artikel 125 der Ambtenarenwet 1929. De ondergetekenden kunnen niet inzien, dat het hier een zodanige materie betreft, dat bevestiging van de algemene maatregel van bestuur bij de wet noodzakelijk is.

De in de Memories van Toelichting in uitzicht gestelde wetten of herzieningen zullen zo spoedig als mogelijk of nodig is, worden ingediend.

Voor wat betreft de oproeping van politie- en brandweerpersoneel in militaire dienst in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, vindt tussen de desbetreffende Ministeries overleg plaats. Bij dit overleg worden de verschillende belangen zorgvuldig tegen elkander afgewogen. Het laat zich aanzien, dat hier spoedig een bevredigend resultaat zal worden verkregen.

De regeling van titel IV is beperkt tot een regeling van de gedwongen inlijving bij de noodwachten. In de Memorie van Toelichting is op blz. 23 reeds gesteld, dat het denkbaar is, dat te zijner tijd een wettelijke voorziening getroffen moet worden met betrekking tot verplichte tewerkstelling van personen in vitale bedrijven en ondernemingen. Bij de overweging hiervan zou kunnen worden nagegaan of een samensmelting van de regeling voor noodwachtplicht en de regeling voor burgerdienstplicht in vitale bedrijven e.d. in één wet wenselijk is.

Aan een bepaling, dat noodwachtplichtigen zich alleen met toestemming buitenlands mogen begeven, bestaat naar het oordeel der Regering voorhands geen behoefte.

Artikelen

Titel I. In bijgaande Nota van Wijzigingen is aan het opschrift toegevoegd: en de noodwachtstaven. Tevens is de tekst van het ontwerp, waar nodig, met deze wijziging in overeenstemming gebracht.

Artikel 1. De Memorie van Toelichting geeft aan, wat onder noodwachten dient te worden verstaan; van een opsomming van de diensten is afgezien om de hiervoor ontwikkelde redenen. Deel van de noodwacht maken uit zij, die daarbij op de voet van artikel 7 zijn ingelijfd.

Artikel 2, lid 1. Daar de meeste A-gemeenten niet in kringen zijn ingedeeld, heeft het hier bepaalde praktische betekenis.

Artikel 3. In artikel 15, tweede lid, van het ontwerp-Wet bescherming bevolking is bepaald, dat het kringbestuur bestaat uit een kringraad, alsmede een dagelijks bestuur of een voorzitter, of beide en dat de burgemeesters tezamen de kringraad vormen. Teneinde buiten twijfel te stellen, dat de kringnoodwacht onder het gezag van de gezamenlijke burgemeesters staat, is in dit artikel de kringraad genoemd.

Artikel 4. De noodwachten vormen in wezen een hiërarchie, waarin iedere meerdere ten opzichte van een mindere bevelsbevoegdheid heeft, voorzover deze bevoegdheid strekt ter uitvoering van de noodwachttaak. De verplichting van de noodwachter om zodanige bevelen op te volgen is neergelegd in artikel 8 van het ontwerp van wet. Een nadere precisering van het begrip „dienstbevel” in artikel 99, lijkt de ondergetekenden niet nodig. Vermeden worde de organisatie onnodig straf te maken.

Artikel 7. De hoedanigheid van noodwachter voor de ingedeelden krachtens het bepaalde in dit artikel, sub *d* en *e*, gaat verloren door ontslag. Dit laatste wordt krachtens artikel 14, letter *j*, nader uitgewerkt.

Artikel 9. De hoofden bescherming bevolking en de andere hoofden, genoemd in het tweede lid van de artikelen 2—6, kunnen als ambtenaar worden aangesteld. Alsdan vallen zij onder de Pensioenwet 1922, *Stb.* 240. Voor wat betreft de in artikel 9, eerste lid, bedoelde arbeidscontractanten, zou inderdaad het volgen van het militaire diensttijdpensioen praktisch betekenis hebben. Het vraagstuk der pensioensuitzichten voor arbeidscontractanten in het algemeen is echter thans als een urgent vraagstuk in studie bij de Staatscommissie-Van Poelje.

Overigens is titel III van toepassing zowel op de ambtenaren als op de arbeidscontractanten, bedoeld in de artikelen 9, eerste lid, en 11.

Door de bepaling van artikel 9, tweede lid, zullen de in artikel 125 en 134 der Ambtenarenwet 1929 bedoelde voorschriften op de bij de noodwachten aangestelde ambtenaren en de daarbij in dienst geno-

men arbeidscontractanten niet van toepassing zijn. Evenwel zullen in de plaats daarvan nopens *dezelfde* in de gemelde artikelen der Ambtenarenwet 1929 genoemde onderwerpen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur regelen worden gegeven, teneinde, zoals op blz. 21 van de Memorie van Toelichting is uiteengezet, ten deze de nodige eenheid in de rechtspositie te bevorderen. Indien in dit artikel het tweede lid niet zou worden opgenomen, zouden bij of krachtens algemene maatregel van bestuur voor het Rijkspersoneel en bij provinciale- en gemeentelijke verordening voor het provinciaal en gemeentelijk personeel ter uitvoering van artikel 125 der Ambtenarenwet 1929 de nodige voorschriften vastgesteld moeten worden, terwijl voorts met hantering van artikel 126 der voormelde wet in de mogelijk verschillende provinciale en gemeentelijke regelingen de gewenste eenheid zou moeten worden gebracht. Ten aanzien van de hier bedoelde categorie van personeel komt een dergelijke omslachtige procedure de ondergetekenden niet gewenst voor.

Artikel 10. De bij dit artikel gestelde vraag is in het algemeen gedeelte reeds beantwoord.

Artikel 11. In bijgaande nota van wijzigingen is het eerste lid van dit artikel aangevuld met de woorden: of van de noodwacht van de kring, waartoe de gemeente geheel of ten dele behoort. De bevoegdheden die de burgemeester aan artikel 11 ontleent, kunnen bij de gemeenschappelijke regeling overgedragen worden aan de kringraad. Om deze reden behoeft hier van de kringraad niet te worden gesproken. Het kringbestuur wordt hier niet vermeld, omdat dit bestuur — buiten de kringraad — hier geen taak heeft. Het vierde lid is nader gepreciseerd.

Artikel 12. De rechtspositie van de noodwachters, bedoeld in artikel 9, eerste lid, zal krachtens het tweede lid van dat artikel worden geregeld, terwijl voor de noodwachters, bedoeld in de leden 1—3 van artikel 11, hun bestaande rechtspositieregeling blijft doorlopen (vide Memorie van Toelichting blz. 21). Het is derhalve niet juist, dat de rechtspositie van deze groepen ongeregeld blijft.

Op vorenbedoelde groepen zal de rechtspositieregeling, zoals deze in de artikelen 13—32 is geprojecteerd, behalve voor wat betreft de rangtoekenning niet van toepassing zijn, teneinde de afzonderlijke status van deze categorieën (ambtenaren en arbeidscontractanten) duidelijk tot uitdrukking te brengen.

Op alle categorieën van noodwachters, waaronder derhalve zijn begrepen de ambtenaren en arbeidscontractanten, bedoeld in de artikelen 9 en 11, zal titel III (uitkeringen bij invaliditeit en bij overlijden of vermissing) van toepassing zijn, zodat van achterstelling geen sprake is.

Artikel 15. Uit de bewoordingen van dit artikel „als gevolg van werkelijke dienst wegens ziekte of ongeval” volgt, dat bij ongeval tijdens oefening dit artikel toepassing zal vinden.

Het begrip „werkelijke dienst” is het meest ruime begrip en omvat tevens „oefening”. Voor de toepassing van de artikelen van het ontwerp van wet is het niet nodig het begrip „werkelijke dienst” te definiëren.

Artikel 27. (kennelijk bedoeld wordt *artikel 26*) Het is denkbaar, dat niet onmiddellijk nadat de noodwachten geheel of gedeeltelijk in staat van paraatheid zijn gebracht tot regelmatige dienstverrichting zal worden overgegaan. Met het oog hierop is het eerste lid facultatief gesteld.

Artikel 32. Daar strafbaarstelling van een van rechtswege nietige handeling tot eigenaardige verwickelingen kan leiden, wordt aan de voorgestelde redactie de voorkeur gegeven.

De ondergetekenden achten het bij nader inzien niet wenselijk om, zoals in het tweede lid van dit artikel is voorgesteld, de mogelijkheid te openen bij algemene maatregel van bestuur regelen te stellen nopens het voortduren van het deelgenootschap van noodwachters in spaar- en pensioenfondsen. Pensioenfondsen zijn instellingen, die op initiatief van werkgevers en werknemers in een vrijwillige sfeer tot stand komen en in stand worden gehouden. Naar de mening der ondergetekenden dient op dit terrein met grote omzichtigheid te werk te worden gegaan. Daarom geven zij de voorkeur er aan langs een andere weg, bijv. in overleg met de desbetreffende fondsen, terzake een voorziening te treffen. In bijgaande Nota van Wijzigingen is met het oog daarop het tweede lid geschrapt.

Titel III. In bijgevoegde nota van wijzigingen is het opschrift gewijzigd in: Uitkeringen bij invaliditeit, overlijden of vermissing.

Artikel 40. Van gegronde vermoedens van desertie zal sprake zijn wanneer zich omstandigheden, als bedoeld in artikel 97, voordoen. Zou uit later bekend geworden feiten blijken, dat de gegronde vermoedens onjuist zijn geweest, dan zal de in dit artikel bedoelde uitkering alsnog voor het verleden kunnen worden toegekend.

Artikel 44, lid 3. Het hier opgemerkte achten de ondergetekenden juist. Daar dit lid, alsmede artikel 34 zijn ontleend aan de Pensioenwet voor de landmacht 1922, stellen de ondergetekenden het behoud van dit lid evenwel op prijs, teneinde in deze zoveel mogelijk eenvormigheid in de redactie te bewaren.

Artikel 45. De betrokkenen blijven gedurende de tijd, dat zij de invaliditeitsuitkering genieten, ook in het genot van de bedoelde verhoging.

Artikel 53. Bij dit artikel moet inderdaad gedacht worden aan gevallen, dat pensioen en uitkeringen genoten worden, waarbij het pensioen hoger is dan de uitkering. Uit de bewoordingen van dit artikel, waar gesproken wordt van *vermindering* van het bedrag der uitkering met dat der rente, pensioen of schadeloosstelling, moet evenwel worden opgemaakt, dat in zodanige gevallen de uitkering niet vervalt.

De beperking van cumulatie van twee of meer pensioenen, zoals in de Memorie van Toelichting wordt bedoeld, is een cumulatie van pensioenen, welke uit hoofde van *verschillende* rechtsgronden zijn toegekend. De onderhavige bepaling ziet echter op het genieten van verschillende uitkeringen terzake van éénzelfde feit.

Met „persoon” wordt zowel een noodwachter als een nabestaande bedoeld.

In de bijgevoegde nota van wijzigingen is dit artikel overigens nader gepreciseerd.

Artikel 58. Naar de mening van ondergetekenden zou het bezwaarlijk te motiveren zijn, dat de noodwachter, die de Nederlandse nationaliteit bezit en wiens invaliditeitsuitkering bij naturalisatie in een vreemd land zou komen te vervallen, in dit opzicht ten achter zou staan. Beiden hebben immers bij de uitoefening van deze noodwachterdienst in 's lands belang gelijksoortige risico's gelopen.

Artikel 59. In de verschillende pensioenwetten is het regel, dat door of vanwege de belanghebbende een aanvraag wordt gericht tot het orgaan, dat het pensioen toekent. In verband hiermede is het de ondergetekenden niet duidelijk op welke gronden het doelmatig zou zijn om de burgemeesters bij het indienen der aanvragen in te schakelen.

Artikel 64. In bijgaande nota van wijzigingen is overeenkomstig het opgemerkte een aanvulling aangebracht.

Artikel 65, lid 4. Omtrent de hier bedoelde vergoeding zal in overleg met de belanghebbenden een regeling worden getroffen.

Artikel 66, lid 2. Langdurige praktijk van de nagenoeg gelijklopende bepaling in de militaire pensioenwetten heeft uitgewezen, dat deze bepaling bevredigend werkt.

Artikelen 68 en 69. In bijgaande nota van wijzigingen zijn deze artikelen overeenkomstig het opgemerkte gewijzigd.

Artikel 70. Het ligt in de bedoeling bij algemene maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 61, eerste lid, tevens voor te schrijven, dat het resultaat van het geneeskundig onderzoek onverwijld aan de belanghebbende wordt medegedeeld.

Artikel 73. De genoemde bedragen van f 7,50 en f 15 zijn overgenomen uit de Pensioenwet voor de landmacht 1922.

Artikel 77. Het voorgestelde artikel spreekt (nog) niet van personen, op wie een vaarplicht rust, omdat de desbetreffende wettelijke regeling nog niet bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal is ingediend.

Ten aanzien van de overige in het Verslag bedoelde categorieën van personen zal krachtens het tweede lid, sub *d*, een voorziening worden getroffen. In verband met de bijzondere omstandigheden, welke zich hier kunnen voordoen, kunnen deze categorieën niet zonder meer in dit artikel worden opgenomen.

Artikel 78. Het bij dit artikel opgemerkte is in het algemeen gedeelte reeds voldoende beantwoord.

Artikelen 79; 80, lid 3; 81; 82, lid 1; 84 en 85; 84, lid 2; 89 en 102. In bijgevoegde nota van wijzigingen zijn de nodige voorzieningen getroffen, waarbij met het bij deze artikelen opgemerkte is rekening gehouden.

Artikel 87 e.v. De beroepsprocedure, welke in deze artikelen is neergelegd, kent slechts twee instanties. De regeling van artikel 87 betreft nl. een verzoek om herziening, hetgeen een verplicht nader contact betekent om zoveel mogelijk beroep te voorkomen.

Tegen een vereenvoudiging van de beroepsprocedure hebben de ondergetekenden het volgende bezwaar. Indien dit beroep op de Commissarissen der Koningin in de provinciën zou uitvallen, zou de arbeid van de Raad van State wellicht aanmerkelijk worden verzaamd, ter-

wijl bij uitschakeling van het beroep op de Kroon de nodige eenheid in de jurisprudentie op dit stuk zou komen te ontbreken. Een en ander zou, naar de mening der ondergetekenden, de rechtszekerheid niet ten goede komen. Dit klemt te meer, waar het hier een maatregel betreft, die diep kan ingrijpen in de individuele vrijheid en bestaanszekerheid.

Artikel 91. Met „definitieve beslissing” wordt bedoeld een beslissing, waartegen geen beroep meer mogelijk is.

Artikelen 92—101 en 103. De in het voorlopig verslag uitgesproken mening, dat de strafsancities, voorkomende in hoofdstuk I van Titel V, laag zijn, kunnen de ondergetekenden niet delen. Zoals in de Memorie van Toelichting is gesteld zijn de strafbepalingen ontleend aan gelijksoortige bepalingen in andere wetten. Verhoging van de strafmaxima is bezwaarlijk, daar anders de samenhang met gelijksoortige strafbepalingen in andere wetten zou worden verbroken.

De woorden „een bepaalde soort van verplichtingen” in artikel 98 zijn ontleend aan het analoge artikel 131 van het Wetboek van Militair Strafrecht. De ondergetekenden geven er de voorkeur aan — mede met het oog op de jurisprudentie — hier dezelfde terminologie te bezigen.

Overigens zijn in bijgevoegde nota van wijzigingen bepalingen opgenomen betreffende strafvervolgung, indien het strafbaar feit is gepleegd door of vanwege een rechtspersoon, alsmede betreffende schending van geheimen door noodwachters en door opsporingsambtenaren.

Wetsontwerp verplaatsing bevolking

Algemeen. Van verschillende zijden is gesteld, dat het wetsontwerp niet de mogelijkheid opent tot verplaatsing van bevolking over te gaan, indien zij tengevolge van een luchtaanval haar woningen niet meer kan gebruiken. Teneinde hieromtrent iedere twijfel uit te sluiten, stellen de ondergetekenden voor in artikel 2, eerste lid, na „in het belang van haar veiligheid” in te voegen: van de instandhouding van het maatschappelijk leven” en in het tweede lid na „in het belang van de veiligheid van de bevolking” in te voegen: of van de instandhouding van het maatschappelijk leven. De ondergetekenden achten de in het algemeen gedeelte en bij artikel 2 voorgestelde term „in het belang van de openbare orde en rust” voor dit geval te weinig concreet, en zouden deze daarom willen vermijden.

De redenen, waarom de bevoegdheid tot handelen van de burgemeester geremd wordt, zijn reeds in de Memorie van Toelichting omstandig uiteengezet. De ondergetekenden willen hieraan nog toevoegen, dat elke verplaatsing het gevaar in zich bergt, dat andere belangen van vitale aard in het gedrang komen. Daarbij valt in de eerste plaats te denken aan belangen van de militaire verdediging en van de bescherming van de bevolking. Bij het geven van een last tot verplaatsing moet daarom een redelijke zekerheid bestaan, dat alle daarbij betrokken belangen zijn afgewogen. In het algemeen zal deze afweging het volledigste kunnen geschieden door de centrale overheid. Een en ander neemt niet weg, dat de burgemeester in geval van volstrekte noodzaak krachtens noodrecht bevoegd is, de nodige maatregelen op dit stuk op eigen gezag te treffen.

De ondergetekenden kunnen zich niet verenigen met de opvatting, dat de hierna genoemde onderwerpen een nadere regeling in deze wet zouden behoeven.

1. Het overleg met de gemeente, die de bevolking ontvangt, behoeft niet in de wet zelf te worden voorgeschreven. De ondergetekenden achten het vanzelfsprekend en een zaak van goed bestuur, dat de burgemeesters zich met elkaar verstaan. Mochten op dit stuk zich werkelijk leemten voordoen, dan zullen de Commissaris der Koningin en de Evacuatie-Commissaris dit overleg ongetwijfeld stimuleren.

2. Met het oog op de vele andere belangen, bij het transportwezen betrokken, en de onderling veelal strijdige eisen, welke aan de transportmiddelen zullen worden gesteld, is het van belang, dat één terzake deskundige instantie bij uitsluiting bevoegd is. Hiervoor is aangewezen de Rijksinspectie voor het Verkeer. Overigens vindt op dit stuk reeds coördinatie plaats, welke straks in een wettelijke regeling haar neerslag zal vinden.

3. In de toelichting bij artikel 2 hebben de ondergetekenden reeds gesteld, dat het verbreken van de verbindingen met het centrale gezag een reden kan zijn, dat de Commissaris der Koningin of de burgemeester zelf het initiatief tot een verplaatsing neemt.

4. Wanneer in het algemeen ook aan de burgemeester de bevoegdheid zou worden verleend vee en goederen te verplaatsen, zou de mogelijkheid worden geschapen van doorkruising van het beleid, dat terzake door de daartoe speciaal aangewezen organen (provinciale voedselcommissarissen) zal worden gevoerd. Aangetekend zij ondertussen, dat het wetsontwerp no. 8 de mogelijkheid van dele-

gatie van de hierbedoelde bevoegdheid ook aan de burgemeesters openstelt. Overigens zal de burgemeester zich in noodsituaties op een uit noodrecht voortvloeiende bevoegdheid kunnen beroepen.

5. Op de financiële consequenties voor de gemeenten werd reeds bij het wetsontwerp bescherming bevolking ingegaan.

De ondergetekenden kunnen niet toegeven, dat het overleg met de militaire autoriteiten in de wet geregeld zou moeten worden. In de eerste plaats zal dit overleg reeds gewaarborgd moeten zijn door de samenstelling van de Rijkscommissie Verplaatsing Bevolking, waarin, naar in de bedoeling ligt, evenals in de bestaande Centrale Evacuatie-Commissie, twee militaire leden zitting zullen hebben; en in de tweede plaats zal, evenals thans reeds geschiedt, nauw overleg tussen de plaatselijke militaire autoriteiten en de Commissarissen Verplaatsing Bevolking worden onderhouden. Hierbij zij aangetekend, dat alle reeds tot stand gekomen verplaatsingsplannen door de betreffende militaire autoriteiten zijn goedgekeurd.

Met „oorden buiten de plaats van de ramp” bedoelen de ondergetekenden zowel de omliggende niet getroffen gemeenten als de niet getroffen gedeelten van dezelfde gemeente.

Welk gebied in concreto het meest geschikt zal zijn voor opnemings van de getroffen bevolking kan slechts op het moment zelf beoordeeld worden, alhoewel uiteraard bij het voorbereiden van de plannen uitgegaan wordt van redelijkerwijze te verwachten situaties.

De verplaatsing van ziekenhuizen, gelegen in de gevaarlijke binnenstad van grote gemeenten, vormt nog een onderwerp van overweging in de Geneeskundige Verdedigingsraad; het laat zich aanzien dat deze verplaatsing niet zal geschieden, maar dat in deze ziekenhuizen geen extra-bedden zullen worden geplaatst. Ten aanzien van gestichten zij medegedeeld dat hierbij gedacht wordt aan krankzinnigengestichten e.d., tehuizen voor ouden van dagen, sanatoria enz.

De ondergetekenden zijn met de zeer vele leden, hier aan het woord, van oordeel, dat de verplaatsingsregeling niet te optimistisch mag worden gezien. Zij hebben overigens vanzelfsprekend niet willen stellen, dat de verplaatsingen, welke in het verleden zijn geschied, op zichzelf zegenrijk gewerkt hebben, doch slechts bedoeld te betogen, dat het ontbreken van voorbereidende maatregelen en van een voorbereide leiding bij de tenuitvoerlegging van om enigerlei reden noodzakelijk geworden verplaatsingen zou leiden tot een chaotische toestand, en dat het voorkomen van een dergelijke toestand door het treffen van maatregelen juist daardoor zegenrijk werkt.

Ook de ondergetekenden zijn ervan doordrongen, dat verplaatsingsmaatregelen zo beperkt mogelijk moeten blijven. In de nota inzake deze materie (stuk no. 10) is hierop reeds de nadruk gelegd. Zoals reeds hierboven is opgemerkt, ligt het in de bedoeling, de burgemeesters in het bezit te stellen van een algemene machtiging, vóórdat het geopperde geval waarschijnlijk wordt.

Hierboven is eveneens nogmaals uiteengezet, waarom het noodzakelijk is, de burgemeesters niet een algehele vrijheid van beslissing toe te staan. Het spreekt intussen vanzelf, dat aan deze autoriteiten de grootst mogelijke vrijheid wordt gelaten en dat, waar mogelijk, de bevolking de gelegenheid zal worden geboden om zelf tijdig maatregelen te treffen.

Deze medewerking van de bevolking betreft, naar de mening van de ondergetekenden, evenwel een geheel andere zaak dan waarop de wijzigingswet betrekking zal hebben. In de wijzigingswet zullen b.v. regelingen moeten worden getroffen omtrent de vraag, in welke gemeente een huwelijk tussen verplaatste personen kan plaats vinden, in welke gemeente de daarvoor in aanmerking komende verplaatste personen zich voor de dienstplicht moeten laten inschrijven, op welk adres een verplaatst persoon kan worden gedagvaard, enz. Het moge duidelijk zijn, dat de bevolking met het oog hierop geen voorbereidende maatregelen kan treffen, tenzij door een officiële verhuizing. Een dergelijke methode is praktisch op grote schaal uiteraard ondenkbaar.

In de eerder vermelde nota inzake de verplaatsing van bevolking zijn reeds voorbeelden genoemd van preventieve verplaatsingen (bepaalde inrichtingen). Deze verplaatsingen zullen kort vóór of samenvallend met het uitbreken van vijandelijkheden ten uitvoer worden gelegd. Op gelijke wijze zullen preventieve verplaatsingen moeten geschieden waar het inrichten en voorbereiden van militaire stellinggebieden betreft.

Artikel 1. De ondergetekenden menen de preventieve verplaatsing van de bevolking van bepaald kwetsbaar gelegen gestichten wel te mogen begrijpen onder de „gedeeltelijke ontruiming van een gebied.”

Om twijfel over de vraag, of de registratie van verplaatste personen ook onder de begripsbepaling valt, uit te sluiten, wordt voorgesteld in dit artikel na „verzorging van de bevolking” in te voegen: en de daarmee samenhangende registratie.

De terugkeer van de verplaatste personen zal niet onder de begripsbepaling gebracht kunnen worden. (zie onder artikel 9)

Artikel 2. Verwezen zij naar het algemeen gedeelte. Het ligt in de bedoeling, aan alle burgemeesters tijdig te voren een algemene machtiging tot het gelasten van verplaatsingen te verstrekken.

Artikel 3. De ondergetekenden mogen wederom verwijzen naar hetgeen reeds in het algemeen gedeelte en hierboven onder artikel 2 is gesteld.

Artikel 4. Zoals in het algemeen gedeelte is uiteengezet, kunnen in deze wet aan de burgemeester geen bevoegdheden met betrekking tot het verschaffen van transportmiddelen worden toegekend.

Artikel 5. Over de bevoegdheid van de burgemeesters, over voorraden, vee of transportmiddelen te beschikken, is hiervoor reeds het een en ander opgemerkt.

De ondergetekenden hechten er aan, de normale gezagsverhoudingen zo weinig mogelijk te doorbreken. Op grond daarvan menen zij geen gevolg te moeten geven aan het voorstel, lid 1, 2de zinsnede, aan te vullen met: „of doen geven”. Zij mogen er de aandacht op vestigen, dat ook de artikelen 217—220 der gemeentewet geen formele delegatie van de daar gegeven bevoegdheid toestaan, hoewel ook daar bedoeld wordt op gevallen, waar onmiddellijk ingrijpen geboden is.

Artikel 6. Het artikel verzet zich niet tegen de wens, in het voorlopig verslag tot uitdrukking gebracht.

Intussen ware hiervan geen beginsel te maken. Het leiden van verplaatsingstransporten vraagt, zo is in het verleden gebleken, een grote ervaring en deskundigheid. Deze zullen niet altijd in voldoende mate aanwezig zijn bij de transportleiders, welke de burgemeester van de getroffen gemeente ter beschikking staan. De ondergetekenden stellen zich de feitelijke gang van zaken in het algemeen zo voor, dat de delen van het transport geleid zullen worden door de door de burgemeester ter beschikking gestelde transportleiders, doch dat zoodoorg van rijkswegen eigen transportleiders worden belast met het leiden van het transport als geheel.

Artikel 7. De woorden „in zijn gemeente” kunnen inderdaad vervallen; zij zijn opgenomen om buiten twijfel te stellen, dat de burgemeester van de ontruimingsgemeente generlei bevoegdheden kan doen gelden in de gemeente van opnemings.

Het naar voren gebrachte bezwaar kan ondervangen worden door de vordering hetzij op gezette tijden te verlengen, hetzij haar voor onbepaalde tijd te doen geschieden.

Artikel 8. De ondergetekenden hebben geen bezwaar tegen de voorgestelde wijziging van „de” in: een.

Bij de samenstelling van de beroepscommissie zal met de hier veronderstelde mogelijkheid rekening worden gehouden, door een splitsing dier commissie in kamers, werkzaam voor bepaalde delen des lands, mogelijk te maken.

Artikel 9. De terugkeer van verplaatste personen werpt zulke eigenaardige situaties en problemen op, dat het praematuur zou zijn eigentrent reeds thans iets in de wet vast te leggen.

De ondergetekenden stellen prijs op het behoud van de woorden „of krachtens” omdat b.v. bij het vast te stellen besluit registratie verplaatste personen aan de Minister van Binnenlandse Zaken de mogelijkheid moet kunnen worden gelaten uitvoeringsregelingen van ongeschikt karakter vast te stellen.

Het ligt in de bedoeling de bewaking van de achtergelaten eigendommen zo goed mogelijk te verzekeren. In de eerste plaats zal de burgemeester hiervoor verantwoordelijk zijn. In het algemeen zullen de deuren en ramen van de te ontruimen huizen moeten worden gesloten en zullen de huissleutels bij de politie of een andere instantie moeten worden ingeleverd. Er zij inmiddels op gewezen, dat deze maatregelen minder goed denkbaar zijn in gevallen, waar de ontruiming moet geschieden, doordat de huizen door bombardementen onbewoonbaar zijn geworden.

Artikel 10. De ondergetekenden menen in het derde lid reeds nauwkeurig te hebben vastgelegd, wat thans van de zijde van de Kamer als desideratum naar voren wordt gebracht.

Het verhaal op alimentatieplichtigen zal in gevallen waarin zulks onbillijk zou zijn, ongetwijfeld achterwege blijven. In de hieromtrent vast te stellen algemene maatregel van bestuur zal terzake een regeling worden getroffen.

Welke kosten uiteindelijk door de gemeenten worden gedragen, zal worden geregeld krachtens artikel 12.

Het voornemen bestaat, een regeling tot stand te brengen, waarbij aan verplaatste personen uitkeringen tot onderhoud worden verzekerd, indien zij niet zelf in hun onderhoud kunnen voorzien. In dit opzicht is aansluiting mogelijk aan de regelingen, welke hebben

gegolden gedurende de jaren 1939—1945. De Centrale Evacuatie-Commissie heeft dit onderwerp thans in studie.

Bij Nota van Wijzigingen zullen in het zesde lid de woorden „en vijfde” worden geschrapt.

Artikelen 11 en 12. Evenals bij de bescherming van de bevolking het geval is, ligt het in de bedoeling, de gemeentelijke kosten, waar dat mogelijk is, volgens bepaalde normen te vergoeden. Is een dergelijke normering niet mogelijk, dan is naar het oordeel van de ondergetekenden een algehele vergoeding van de redelijk gemaakte kosten op haar plaats.

Zoals reeds werd opgemerkt menen de ondergetekenden de figuur van bekrachtiging ener algemene maatregel van bestuur bij de wet niet in deze ontwerpen te moeten introduceren.

Artikel 13. De ondergetekenden hebben geen bezwaar tegen de hier gedane wijzigingsvoorstellen. Terwille van de in één wet te betrachten uniformiteit geven zij de voorkeur aan het laatste voorstel.

Artikel 18. Verwezen wordt naar hetgeen is opgemerkt onder artikel 29 van het wetsontwerp bescherming bevolking.

In het vierde lid wordt tussen: „verplaatsing” en „bevolking” ingevoegd: van.

Artikel 19. Bij de Nota van Wijzigingen wordt aan de hier gemaakte opmerkingen gevolg gegeven.

Artikelen 19, 20 en 21. De ondergetekenden gevoelen geen behoefte aan zwaardere straffen. Met de bij Nota van Wijzigingen aangebrachte wijzigingen menen zij het beoogde doel op eenvoudiger wijze dan aanvankelijk voorgesteld te kunnen bereiken.

Het niet voldoen aan artikel 3 of aan een vordering ex artikel 7 wordt bij de Nota van Wijzigingen alsnog als misdrijf strafbaar gesteld.

Artikel 22. In het wetsontwerp valt het accent meer op de feitelijke tenuitvoerlegging dan op de strafbepaling met de daarbij behorende opsporing. De gebruikelijke regelingen omtrent de opsporing worden daarom voldoende geacht. Is het nodig een strafbaar feit te constateren, dan kunnen bovendien de in artikel 18, lid 1, bedoelde personen zich bij het betreden krachtens het derde lid van dat artikel doen vergezellen door een opsporingsambtenaar.

Bij Nota van Wijzigingen is alsnog een artikel als artikel 32 van het wetsontwerp bescherming bevolking ingevoegd.

Artikel 23. Het ligt in de bedoeling, dat het Militair Gezag krachtens het ontwerp ener nieuwe Oorlogswet voor incidentele gevallen een eigen bevoegdheid zal erlangen tot het tot stand brengen van verplaatsingen. De gebruikelijke methode zal echter die van toepassing van deze wet moeten zijn. Indien het Militair Gezag op deze wet een beroep doet, is er geen reden, waarom het de bevoegdheden, welke aan de Minister van Binnenlandse Zaken alléén toekomen, zou moeten uitoefenen.

Bij Nota van Wijzigingen zal in de last aan het slot van het wetsontwerp in plaats van „Collegs” worden gesteld: Colleges.

Wetsontwerp Verzekering van het beschikbaar blijven van goederen, enz.

Algemeen. De onderhavige wet zal — evenals verschillende bepalingen van de andere wetsontwerpen (vgl. b.v. artikel 2 van wetsontwerp no. 6 en artikel 9 van wetsontwerp no. 2) — vatbaar zijn voor toepassing in gevallen van buitengewone omstandigheden, welke verwant zijn aan of verband houden met een toestand van oorlog of oorlogsgevaar. De staat van oorlog of oorlogsgevaar behoeft derhalve nog niet te zijn afgekondigd. De Regering is van mening, dat ook in de huidige wereldconstellatie, waarin de bevolking zich een bescherming verzekerd wil zien voor een toestand van oorlogsgeweld, na inwerkingtreding van deze wet gebruik gemaakt zal kunnen worden van de daarin belichaamde bevoegdheden.

Ook naar het oordeel van de ondergetekenden is aan een wijziging van de Algemene Vorderingswet 1939 dringend behoefte. Omtrent een reeds bestaand voor-ontwerp zal het interdepartementaal overleg spoedig kunnen worden geopend.

De ondergetekenden achten het vanzelfsprekend, dat in aanmerking genomen de bestuursverhoudingen in ons land, zo mogelijk overleg zal worden gepleegd met de burgemeester en dat deze steeds van de genomen maatregelen op de hoogte zal worden gebracht tenzij er zeer bijzondere redenen zijn om hen daarvan onkundig te laten.

Het is ondergetekenden niet duidelijk, waarom het bepaalde in artikel 11, tweede lid — dat een regeling geeft inzake het binnentreden van woningen zo, dat iedere hulpofficier van Justitie de vereiste machtiging daartoe kan afgeven —, in ons recht tot dusverre een niet voorkomende of zelfs met de Grondwet strijdige figuur zou

zijn. Artikel 27, tweede lid, van de Wet op woonwagens en woon-schepen van 1918 S. 492 bevat de bepaling: „Zij (opsporingsambtenaren) treden de woonwagen of het woonschip niet binnen dan op vertoon van een schriftelijke algemene of bijzondere last van de Officier of van een hulp-officier van justitie.” Het niet in overeenstemming zijn van artikel 11, tweede lid, met artikel 165 van de Grondwet, welke spreekt van een „macht”, door de wet aangegeven, zou ook van toepassing zijn op artikel 120, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, dat bepaalt: „De opsporingsambtenaar of deurwaarder ..... oefent zijn bevoegdheid (om binnen te treden in woningen) niet uit, tenzij ..... voorzien van een algemene of bijzondere schriftelijke last van de procureur-generaal bij het gerechtshof, of van de officier van justitie of van een zijner hulp-officieren.” Artikel 154 van het Wetboek van Strafvordering, waarin een opsomming wordt gegeven van de hulpofficieren van justitie ter plaatse waar zij tot opsporing bevoegd zijn, geeft naar de mening van de ondergetekenden duidelijk weer wie onder „macht” kunnen worden begrepen.

Overigens zij nog opgemerkt, dat artikel 11 — anders dan artikel 29 van het wetsontwerp Bescherming Bevolking — betrekking heeft op de opsporing van strafbare feiten.

Artikel 2. Volgens het laatste lid van artikel 194 Grondwet bepaalt de Koning of er oorlogsgevaar aanwezig is. Een bekrachtiging door de Staten-Generaal wordt door de Grondwet niet vereist. Het algemene of bijzondere bevel van het eerste lid van artikel 2, omvat reeds de bepalingen over de wijze waarop aan het bevel moet worden voldaan, b.v. onder *a*, doordat geen veranderingen of geen bij het bevel omschreven veranderingen mogen worden aangebracht; of onder *b*, dat de bij het bevel omschreven veranderingen moeten worden aangebracht; alsook onder *c*, dat een goed niet verbruikt of verwerkt mag worden en onder *d*, dat zorg gedragen moet worden voor een doeltreffend onderhoud. Door tussen de woorden „tijd” en „waarop” in het tweede lid van artikel 2, in te voegen „en de wijze” zou een onnodige herhaling ontstaan van het bepaalde in het eerste lid.

Met het voorstel om in het derde lid een uitzondering te maken voor spoedeisende gevallen kunnen de ondergetekenden zich wel verenigen. Door deze uitzondering wordt tevens voor een groot deel tegemoet gekomen aan de wenselijkheid om de „overeenstemming” in het derde lid te doen vervangen door „overleg”. In de fasen van voorbereiding en paraatheid zal door de woorden „na overleg met Onze Minister van Economische Zaken” echter de coördinatie niet voldoende gerealiseerd kunnen worden en de belangen van betrokkenen niet zo eenvoudig te beschermen zijn. De verandering van „landsverdediging” in „militaire verdediging” in het zesde lid is opgenomen in de Nota van Wijzigingen.

Een uitbreiding van artikel 2 in de geest, waarin verschillende leden dit voorstellen, achten de ondergetekenden niet wenselijk. Zodra gevreesd wordt, dat de eigenaar van een gedeeltelijk verhuurd gebouw niet van goede wil is, bestaan volgens artikel 2 de mogelijkheid in de gestelde gevallen van oorlog enz. het overige gedeelte van het gebouw te behoeden voor veranderingen e.d. Is het gehele gebouw nodig voor een commandopost, dan dient een zo nodige vordering te geschieden volgens de op dat moment bestaande wettelijke regelen. Een vordering van enig goed zou buiten de opzet van dit ontwerp vallen, daar dit alleen beoogt de goederen beschikbaar te houden zonder te vorderen.

Artikel 3, lid 1. Dit artikel bepaalt, dat een bijzonder bevel enz. wordt bekend gemaakt door afgifte van het bevelschrift aan de recht-hebbende. Een afschrift van dit bevelschrift zal ongetwijfeld aan de burgemeester worden verstrekt en bovendien aan die personen, die hiervan op de hoogte moeten zijn, waarbij bijv. gedacht kan worden aan de Commissaris der Koningin.

Artikel 5. Het is de ondergetekenden niet duidelijk, om welke reden het gewent zou zijn de onderhavige algemene maatregel van bestuur te binden aan bekrachtiging door de wet. Ook de Algemene Vorderingswet 1939 (artikel 10, lid 1) kent een dergelijke figuur niet.

Artikel 6. Evenals bij het voorgaande artikel moge worden verwezen naar de Algemene Vorderingswet 1939 (artikel 11, lid 4), waaraan de onderhavige bepaling ontleend is.

Evenals zulks het geval is krachtens de uitvoeringsregeling van de Algemene Vorderingswet 1939 zal het ontslag van een commissielid worden geregeld in de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in het vierde lid van dit artikel. Het ligt in de bedoeling bij de samenstelling der commissies het rechterlijk element in te schakelen.

Artikel 7. De woorden „het bij of krachtens artikel 2 gegeven bevel” zijn bij Nota van Wijzigingen vervangen door „het bij of krachtens artikel 2 bepaalde”.

Door het regelmatig te plegen overleg met de burgemeester, zal de door vele leden gevreesde situatie ten aanzien van artikel 7 en 11 worden voorkomen.

Artikel 9. Bij de Nota van Wijzigingen is het ontwerp aangevuld met een nieuw artikel 10 voor het geval het strafbare feit wordt gepleegd door een rechtspersoon.

Door de gewijzigde redactie van artikel 9 is, naar de ondergetekenden aannemen, het tegen dit artikel aangevoerde bezwaar opgeheven en tevens de duidelijkheid bevorderd.

Artikelen 10 en 11. Aangezien bij het onderhavige wetsontwerp behoefte wordt gevoeld aan meer volledige bepalingen over de opsporing, zijn deze artikelen in dit ontwerp ruimer uitgewerkt. Hierin ligt de verklaring van de verschillen met de redactie van overeenkomstige bepalingen in de andere ontwerpen.

Het voorstel om korthedshalve in artikel 10, tweede lid en artikel 11, derde en vierde lid, te verwijzen naar artikel 7, tweede lid, en artikel 7, vijfde en zesde lid, is overgenomen. Hierbij zij echter wel te letten op de voorgestelde woorden „van overeenkomstige toepassing”, omdat in artikel 7, tweede lid met de woorden „vervulling van hun taak” bedoeld is „de toezichthoudende taak”, terwijl in de artikelen 10 en 11 daarmee bedoeld is „de opsporingstaak”.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

BEEL.

De Minister zonder Portefeuille,

TEULINGS.

2419 13

NOTA VAN WIJZIGINGEN

(Ingezonden 18 April 1952)

Artikel 4

De bestaande tekst wordt lid 1;

toegevoegd wordt een tweede lid, luidende:

2. Hij wijst in overeenstemming met Onze Minister wie het mede aangaat ondernemingen en openbare nutsbedrijven aan, ter bescherming waarvan hij bevelen kan geven op de voet van artikel 7.

Artikel 5

Dit artikel wordt als volgt gelezen:

1. Wij geven bij algemene maatregel van bestuur gedragsregels en andere voorschriften in het belang van de bescherming van de bevolking.

2. In spoedeisende gevallen kan Onze Minister van Binnenlandse Zaken regelen, als bedoeld in het vorige lid, geven of reeds bij algemene maatregel gegeven zodanige regelen wijzigen, aanvullen of buiten werking stellen. De door Onze Minister gegeven voorschriften worden op de wijze, door hem te bepalen, bekend gemaakt.

3. Binnen drie maanden na de vaststelling van voorschriften, als bedoeld in het vorige lid, worden deze door Ons bevestigd. De bevestiging geschiedt in de vorm van vaststelling van de betreffende voorschriften, al dan niet gewijzigd, bij algemene maatregel van bestuur.

Artikel 8 wordt geplaatst na artikel 5 en vernummerd tot 6; de artikelen 6 en 7 worden vernummerd tot 7 en 8.

Artikel 7 (oud: 6)

Dit artikel wordt als volgt gelezen:

1. Onze Minister van Binnenlandse Zaken kan in het belang van de bescherming van bedrijven, aangewezen op de voet van artikel 4, tweede lid, bevelen geven aan ondernemingen en openbare nutsbedrijven.

2. Een bevel, als bedoeld in het vorige lid, wordt niet gegeven dan in overeenstemming met Onze Minister wie het mede aangaat en na overleg met de door Onze Minister van Binnenlandse Zaken aan te wijzen centrale organisaties van ondernemers dan wel, indien het overheidsbedrijven betreft, met de besturen der betrokken openbare lichamen, tenzij zulks in verband met de vereiste spoed niet kan geschieden. In dit laatste geval wordt van het bevel onverwijld mededeling gedaan aan Onze Minister wie het mede aangaat en aan de aangewezen organisaties of besturen.

Artikel 9

In het vijfde lid wordt na „dit” ingevoegd: op voordracht van Onze Minister-President.

Artikel 12

De bestaande tekst wordt lid 1;

toegevoegd wordt een tweede lid, luidende:

2. Onze Minister kan een ter goedkeuring aangeboden plan, hetwelk naar zijn oordeel niet vatbaar is voor goedkeuring, wijzigen of aanvullen. Een aldus herzien plan wordt geacht te zijn goedgekeurd op de datum van de herziening.

Artikel 13

De burgemeester kan oefeningen met betrekking tot de bescherming van de bevolking doen houden. Hij geeft van zijn voornemen daartoe tijdig kennis aan Onze Commissaris in de provincie. Deze kan het houden der oefeningen verbieden.

Artikel 14

In het eerste lid worden de woorden „met betrekking tot” vervangen door: in het belang van.

In de artikelen 23, 25 en 30 wordt het getal „6” vervangen door: 7.

Artikel 23

De bestaande tekst wordt lid 1;

toegevoegd wordt een tweede lid, luidende:

2. Wij behouden ons voor regelingen te treffen voor het verlenen van een bijdrage in de kosten voortvloeiende uit de nakoming van de bevelen, bedoeld in artikel 7, in geval deze redelijkerwijze niet ten volle ten laste van de onderneming of het bedrijf kunnen worden gebracht.

Artikel 29

In het tweede lid vervallen de woorden „Onze Minister van Binnenlandse Zaken, Onze Commissaris in de provincie of” en wordt „de plaats van „degene, die de last verstrekte,” gelezen: de burgemeester.

Artikel 30

In het eerste lid vervalt het woord „overtreedt” met de daaraan voorafgaande komma.

De artikelen 31 en 32 worden vernummerd tot 32 en 31.

Na artikel 32 (nieuw) wordt ingevoegd een nieuw artikel 33, luidende:

Artikel 33

Met het opsporen van de feiten, bij of krachtens deze wet strafbaar gesteld, zijn, behalve de ambtenaren, aangewezen bij artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering, belast de overige ambtenaren van Rijks- en gemeentepolitie, de overige militairen van het wapen der Koninklijke marechaussee, en de door de burgemeester, onderscheidenlijk de kringraad, aangewezen personen in dienst der gemeente, onderscheidenlijk de kring.

Artikel 33 (oud)

Het artikel wordt vernummerd tot 34.

In de eerste regel van artikel 175b wordt is plaats van „von” gelezen: van.

Artikel 34 (oud) wordt vernummerd tot 35.

Artikel 35 (oud)

Het artikel wordt vernummerd tot 36.

Na het eerste lid wordt een nieuw tweede lid ingevoegd, luidende:

2. In artikel 76f bis van de Onteigeningswet worden in het eerste lid de woorden „in verband met de beperking van de gevaren voor de bevolking voortvloeiende uit luchtaanvallen” vervangen door: in het belang van de bescherming van de bevolking.